

UiO : Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Resultater fra forskningsprosjektet

Foreldrepraksis i Norge

Delrapport 1

Forfattet av: Nygaard, E., Flatebø, P., Severinsen, Y., Andreassen, E. & Bekkhus, M.

FORORD

Forskningsprosjektet ble initiert av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet (Bufdir) i samarbeid med blant annet professor Egil Nygaard ved Promenta forskningscenter i 2020. Bufdir ønsket et prosjekt som kunne gi kunnskap om hva foreldre legger vekt på i oppdragelsen og omsorgen for barna. Basert på en behovsbeskrivelse fra Bufdir og en prosjektbeskrivelse fra Psykologisk institutt ble det signert kontrakt for finansiering fra Bufdir i februar 2021.

Formålet med prosjektet er å bidra til Bufdirs overordnede mål om å fremme barns velvære og psykiske helse. Prosjektet baserer seg blant annet på en ny datainnsamling med særlig fokus på hvordan foreldre i Norge opplever at de utøver sitt foreldreskap, og hvilke faktorer som henger sammen med dette. Vi håper bedre kunnskap om den komplekse dynamikken i foreldres emosjonelle tilnærming og praksis vil bidra til bedre veiledning og støtte til foreldre i deres viktige rolle i barns utvikling. Forskningsprosjektet representerer en integrert tilnærming til forståelsen av foreldrepraksis, og legger grunnlaget for fremtidige initiativer for å støtte familier i Norge.

Forskningsgruppen består av flere forskere som har bidratt til datagrunnlaget og innholdet i denne rapporten. I tillegg har det vært gjennomført flere hoved- og masteroppgaver basert på datagrunnlaget. Rapporten er skrevet med bidrag fra prosjektgruppen.

I skrivende stund består prosjektgruppen av:

Professor Egil Nygaard, Promenta Forskningscenter, Psykologisk Institutt, UiO.

Professor Mona Bekkhus, Promenta Forskningscenter, Psykologisk Institutt, UiO.

Professor Eivind Ystrøm, Promenta Forskningscenter, Psykologisk Institutt, UiO.

Førsteamanuensis Evalill Bølstad, Psykologisk Institutt, UiO.

Førsteamanuensis Karine Viana Porpino, Oslo Metropolitan Universitet

Førsteamanuensis Stella Tsotsi, Oslo Metropolitan Universitet

PhD stipendiat og Klinisk psykologspesialist Yvonne Severinsen, Promenta Forskningscenter, Psykologisk Institutt, UiO.

Klinisk Psykologspesialist Rune Flaaten Bjørk, Psykologisk Institutt, UiO.

Psykolog Per Flatebø, Psykologisk Institutt, UiO

Master i Psykologi, Einar Andreassen, Psykologisk Institutt, UiO.

Vi ønsker å takke Bufdir for muligheten til å utvikle et fagmiljø om foreldrepraksis. De betydelige forskjellene i foreldrepraksis mellom Skandinavia og andre land gjør det nødvendig å etablere nasjonal kompetanse. Vi håper at kunnskapen som rapporten presenterer kan bidra til at Bufdir kan utføre sin direktoratsrolle på foreldreområdet på en god måte.

Vi vil særlig takke alle deltagerne som har bidratt til studien. Vi vil også takke Tilmann von Soest (Promenta) og Silje Bårdstu (FHI) for verdifulle innspill til rapporten. Vi vil også takke master- og hovedoppgave kandidatene på prosjektet for det betydelige forskningsarbeidet de har nedlagt i sine oppgaver, og vi vil takke studentene som har bidratt til rekruttering av deltakere.

INNHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENDRAG	7
FORKORTELSER OG DEFINISJONER	9
1 INNLEDNING	11
1.1 Bakgrunn og overordnede problemstillinger	11
1.2 Om behovet for kunnskap om foreldrepraksis - den norske konteksten	12
1.3 Utvalgte foreldrestiler, foreldrepraksis og teori	13
1.3.1 Foreldrestil og foreldrepraksis	13
1.3.2 Hva er emosjonssosialisering?	14
1.4 Hva henger sammen med foreldrepraksis?	16
1.4.1 Nordisk kontekst	16
1.4.2. Ulik risiko og sammenheng med foreldrepraksis	16
1.4.3. Foreldrepraksis og sammenheng med forhold hos barnet.	18
2 METODE	20
2.1 Deltagerne	20
2.2 Fremgangsmåte - Rekruttering	21
2.3 Måleinstrumenter og variabler	23
2.3.1 Foreldrestiler og foreldrestress	23
2.3.2 Foreldre stress og psykisk helse	24
2.3.3 Sosioøkonomi og demografi	25
2.3.4 Annen informasjon om foreldrene	25
2.3.5 Barns emosjonsregulering og psykisk helse	27
2.4 Etikk og godkjenninger	27
2.5 Statistikk og analyser	28
3 RESULTATER.....	29

3.1	Deskriptiv analyse og karakteristikk ved utvalget	29
3.2	Oversikt over foreldrepraksis.....	33
3.2.1	Foreldrepraksis vist med PASCQ og CCNES	33
3.2.2	Foreldrepraksis	34
	innad i par.....	34
3.3	Forhold som henger sammen med foreldrepraksis.....	36
3.3.1	Utdanning, inntekt og arbeidsforhold	36
3.3.2	Psykisk helse, foreldre-stress og foreldrepraksis.....	36
3.3.3	Foreldrepraksis og barns atferdsproblemer og livskvalitet.....	38
4	DISKUSJON OG IMPLIKASJONER.....	39
4.1	Karakteristikk ved utvalget	39
4.2	Foreldrepraksis.....	39
4.3	Foreldrepraksis og sammenheng med sosioøkonomiske forhold	40
4.4	Foreldrepraksis og sammenheng med foreldres psykiske helse og foreldrestress.	41
4.5	Foreldrepraksis og sammenheng med barnas livskvalitet og atferdsproblemer	42
4.6	Styrker og svakheter ved studien	43
4.7	Implikasjoner og konklusjon	44
5	REFERANSER.....	45

SAMMENDRAG

I samarbeid med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) har vi gjennomført en studie som belyser to hovedområder innen foreldreskap: hvilke emosjonssosialiserende foreldrepraksis og foreldrestiler har foreldre i Norge, og hvilke sammenhenger har variasjoner i slik utøvelse av foreldreskap med faktorer hos foreldrene og barnas psykiske helse. Formålet med studien er å gi innsikt i hvordan foreldre i Norge navigerer i sitt foreldreskap.

I denne rapporten utforskes foreldrestiler og emosjonssosialiserende foreldrepraksis i Norge ved å benytte to spørreskjemaer, henholdsvis PASCQ og CCNES, i tillegg til andre spørsmål om foreldrene og et av deres barn. Studien inkluderer 5 048 foreldre som enten a) er tvillinger, b) er født av tvillinger, c) er helsøsken født i utlandet, eller d) er foreldrenes (a til c) søsken eller partner. Analysen avdekker at foreldre generelt benytter foreldrestiler som innebærer støtte og varme fremfor kaos og avvising. Tilsvarende rapporterer de også om at deres emosjonssosialiserende foreldrepraksis generelt er mer støttende enn ikke-støttende. Det observeres kjønnsforskjeller hvor mødre skårer noe høyere på foreldrestiler som inkluderer varme og autonomi og på støttende foreldrepraksis sammenlignet med fedre.

Rapporten ser også på sammenhenger mellom sosioøkonomiske forhold og foreldrepraksis. CCNES viser negative sammenhenger mellom støttende foreldrepraksis og høyere inntekt og fulltids arbeid. Dette antyder at foreldre med lavere inntekt eller som ikke er i arbeid oftere rapporterer om støttende foreldrepraksis enn

de med høyest inntekt eller fulltidsjobb. PASCQ viser sammenhenger i tilsvarende retning (men mindre) mellom sosioøkonomisk status og foreldrestiler med varme og autonomi.

Funnene viser at foreldrestress er betydelig relatert til foreldrestiler som inkluderer mer avvising, kaos og tvang. Vi finner også at avvissende og kaotiske strategier og bruk av tvang er forbundet med lavere livskvalitet og flere atferdsproblemer hos barn. Derimot er foreldrestiler som inkluderer mye varme assosiert med høyere livskvalitet hos barna.

Resultatene understreker kompleksiteten i sammenhengen mellom foreldrestil og barnets utvikling. Det kreves ytterligere forskning for å forstå samspillet mellom foreldrepraksis, foreldrestress og barnas atferd. Funnene understreker behov for tiltak som støtter foreldre i ulike livssituasjoner. Bufdir og andre aktører innen barne- og familiepolitikk bør prioritere økt kunnskap om hvordan foreldreutøvelsen påvirker, og blir påvirket av, barna, samt tiltak for å støtte foreldre i stressende situasjoner. Dette inkluderer tilgang til rådgivning og støttetjenester, samt forebyggende tiltak for å redusere foreldrenes stress. Det er viktig å ta hensyn til kompleksiteten i familielivet og å evaluere effektiviteten av tiltakene for å sikre positiv utvikling hos barna.

SUMMARY

In collaboration with the Norwegian Directorate for Children, Youth, and Family Affairs (Bufdir), we have conducted a study highlighting two main areas within parenthood: emotional socialization parenting practices and variation in parenting styles in Norway, and how are such exercise of parenthood related to parental factors and child mental health. The purpose of the study is to provide insight into how parents in Norway navigate their parenting.

This report explores parental styles and emotion socialization practices among parents in Norway by using two measurement tools, PASCQ and CCNES respectively, in addition to other questions about the parents and one of their children.

The study includes 5,048 parents who either a) are twins, b) were born to twins, c) are siblings born abroad, or d) are these parents' (a to c) siblings or partners. The analyses reveal that parents generally report using parenting styles that involve support and warmth over chaos and rejection. Similarly, they also report that their emotion socialization parenting practices are generally more supportive than non-supportive. Gender differences are observed where mothers score somewhat higher on parenting styles that include warmth and autonomy, and supportive parenting practices, compared to fathers.

The report also looks at the relationships between socio-economic conditions and parenting styles/-practices. A negative trend in supportive parenting style with higher income and full-time employment work was observed when using the CCNES measure. Similar (but less substantial) relationships with warmth

and autonomy (using PASCQ) were found. This suggests that parents with lower income or who are not working more often report supportive parenting practices.

The findings indicate that parental stress is highly related to parental styles of rejection, chaos and use of coercion. Such parenting styles of rejection, chaos and coercion are linked to lower quality of life and increased behavioral problems in children. On the other hand, a warm parental style correlate with higher quality of life in children. There were no substantial associations between parents' emotion-socialized strategies and child's quality of life or behavioral problems.

The results emphasize the complexity of the relationship between parenting style/-practices and the child's development. Further research is required to understand the interaction between parenting practices, parental stress and children's behaviour. The findings emphasize the need for measures that support parents in various life situations. Bufdir and other actors in child and family policy should prioritize increased knowledge of how parenting affects, and is affected by, children, as well as measures to support parents in stressful situations. This includes access to counseling and support services, as well as preventive measures to reduce parental stress. It is important to take into account the complexity of family life and to evaluate the effectiveness of the measures to ensure positive development in the children.

FORKORTELSER OG DEFINISJONER

ANOVA	En analysemetode som tester likhet mellom to eller flere utvalg og er ofte referert til som variansanalyse
CCNES	Et måleinstrument for emosjonssosialisert foreldrepraksis
Emosjonssosialisering	En prosess som påvirker hvordan barn opplever, regulerer, uttrykker og forstår følelser
Foreldrestil	Omhandler foreldrenes adferdsmønstre og holdninger overfor egne barn de har en foreldrerolle til
Foreldrepraksis	Refererer til spesifikke handlinger eller væremåter overfor barnet
ISEF	Ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis
Mixed method	Referer til en kombinasjon av kvalitative og kvantitativ metode.
Mor, Far og Foreldre	Mor og Far er foreldrene som deltar i studien, og som har svart på spørreskjema
PASCQ	Et måleinstrument for seks ulike dimensjoner av foreldrestil.
SEF	Støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis

1 INNLEDNING

1.1 BAKGRUNN OG OVERORDNEDE PROBLEMSTILLINGER

Dette forskningsprosjektet, på oppdrag for Barne-, ungdoms- og familie-direktoratet (Bufdir), tar sikte på å utvikle ny kunnskap om de ulike faktorene som påvirker foreldrepraksis, ofte definert som observerbare handlinger som foreldre bruker i oppdragelse av barn. I Foreldrepraksisprosjektet har vi også sett nærmere på emosjonssosialiserende foreldrepraksis, som definert av Eisenberg og kolleger (1998), med fokus på hvordan foreldre lærer barna sine å forstå og håndtere følelser. Dette er et kritisk område innen barne- og familieutvikling, og kunnskapen fra denne studien vil bidra til å styrke Bufdirs arbeid med familieveiledning og -støtte.

Prosjektet har benyttet et 'mixed methods' sekvensielt forklarende design, som beskrevet av Ivankova og kolleger (2006). Dette innebærer en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder (jfr. Tabell 1.1). Denne delrapporten vil presentere den kvantitative delen, mens den kvalitative delen av undersøkelsen vil bli belyst i sluttrapporten.

Hovedfokus i denne studien er hvordan foreldre praktiserer sitt foreldreskap, hvor vi både inkluderer ulike dimensjoner av foreldrestil og emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Dette gir en unik innsikt i foreldrenes egne perspektiver på hvordan de utøver sitt foreldreskap. Vi vil i denne

rapporten først gi en oversikt over demografi i utvalget og deretter besvare følgende:

- i) **Praksis i foreldreskap:** Å undersøke hvilke foreldrestiler foreldre har og deres bruk av emosjonssosialiserende foreldrepraksis.
- ii) **Innbyrdes forskjeller:** Studien vil utforske eventuelle forskjeller i foreldrestil og praksis mellom mor og far i samme familie.
- iii) **Sosiodemografiske faktorer:** Studien ser på hvordan ulike sosiale forhold og foreldrenes kjønn henger sammen med foreldres foreldrestil og praksis.
- iv) **Psykiske helse og stress:** Studien ser på hvordan psykisk helse og stress henger sammen med foreldres foreldrestil og praksis.
- v) **Foreldrestil og atferd hos barnet:** Studien undersøker hvordan ulikhetene i foreldrestil og praksis henger sammen med atferdsvansker og tilfredshet hos barnet.

Denne delrapporten drøfter begrepene foreldrestil og foreldrepraksis og den teoretiske bakgrunnen for problemstillingene. Deretter gir vi en grundig beskrivelse av datagrunnlaget og metode. Resultatene presenteres deretter tematisk. Rapporten avsluttes med diskusjon og en drøfting av mulig implikasjoner og konklusjon.

Tabell 1.1 Oversikt over planlagt kvantitativ og kvalitativ datainnsamling

<i>Fase</i>	<i>Prosess</i>	<i>Produkt</i>
Kvantitativ datainnsamling	Tverrsnittsundersøkelse: Ett omfattende spørreskjema	Kvantitativ informasjon fra stort utvalg
Kvantitativ dataanalyse		Beskrivelse av foreldringsstiler Prediktorer for foreldringsstiler
Kobling av kvantitativ og kvalitativ fase	Utvalg fra spørreskjema for kvalitativ studie	Utvalg for kvalitativ studie
Kvalitativ datainnsamling	Intervju basert på video Gruppeintervju	Foreldres erfaringer med: hva de gjør, hvorfor, forskjeller og kulturelt rammeverk Intervjuopptak
Kvalitativ dataanalyse	Koding og tematisk analyse Vurdering av inter- og intrafamilie likheter	Koder og emner for foreldringsstiler Likhetsstrekk og variasjoner Kulturelle forhold
Integrasjon av kvantitative og kvalitative funn	Tolkning og forklaring av kvantitative og kvalitative funn	Konsekvenser for praksis og forskning

1.2 OM BEHOVET FOR KUNNSKAP OM FORELDREPRAKSIS - DEN NORSKE KONTEKSTEN

Foreldre spiller en sentral rolle i barns utvikling, og måten de utøver sitt foreldreskap på er avgjørende for barns trivsel, psykiske helse og livskvalitet (Goldenberg & Goldenberg, 2013). På tross av omfattende kunnskap om sammenhengen mellom foreldres praksis og barns atferd, er det en mangel på kunnskap om foreldrenes emosjonssosialisering, både i Norge og internasjonalt. I denne delrapporten vil vi derfor undersøke variasjoner i foreldrenes praksis målt både med et spørreskjema (PASCQ) som måler seks dimensjoner av foreldrestil og et spørreskjema (CCNES) som måler emosjonssosialisert foreldrepraksis.

Emosjonssosialisering handler om prosessen der barn sosialiseres inn i en verden av følelser (Grusec, 2011). Ifølge Eisenberg og kolleger (1998a) skjer dette gjennom tre distinkte prosesser: foreldrenes reaksjoner på barnas følelser, diskusjoner om følelser i familien og hvordan foreldre selv uttrykker følelser. Barns emosjonelle kompetanse utvikles gjennom samspillet med foreldre, jevnaldrende, lærere og andre sosialiseringssagenter (Goldenberg & Goldenberg, 2013; Grusec, 2011; Eisenberg m.fl., 1998a; Denham m.fl., 2015; Spinrad m.fl., 2020; Morris m.fl., 2007).

Internasjonale studier har vist at emosjonssosialisering hos foreldre er en viktig faktor for barns emosjonelle utvikling, inklusive deres sosiale funksjon, skoleprestasjoner og psykiske helse (Eisenberg m.fl., 1998a; Spinrad m.fl., 2020; Morris m.fl., 2007; Johnson m.fl., 2017; Eisenberg, 2020). Støttende reaksjoner fra

foreldrene på barnas negative følelser er spesielt viktig for barns evne til å regulere egne følelser (Denham m.fl., 2015; Morris m.fl., 2007; Perry m.fl., 2020; Gottman m.fl., 1997, 1996; Hajal & Paley, 2020). Videre er familiediskusjoner om følelser og foreldres sosialt akseptable uttrykk for egne følelser nøkkelfaktorer i barns utvikling av emosjonell kompetanse (Denham m.fl., 2015; Dunsmore & Halberstadt, 1997; Di Giunta m.fl., 2020), i kraft av å bidra til bedre sosioemosjonell fungering og færre internaliserende og eksternaliserende vansker (Eisenberg m.fl., 1998a; Spinrad m.fl., 2020; Morris m.fl., 2007; Johnson m.fl., 2017; Gottman m.fl., 1996; Hajal & Paley, 2020).

Studier av foreldrestiler og praksis har hovedsakelig blitt gjennomført i anglo-amerikanske land. Det er en klar mangel på forskning innenfor en norsk kontekst, med unntak av en tidligere studie av Bjørk (2022), som undersøkte sammenhengen mellom foreldres emosjonssosialisert foreldrepraksis og barnets atferd. Norge skiller seg sosiopolitisk fra mange andre kulturer, blant annet med omfattende velferdstjenester og en progressiv foreldrepolitikk som fremmer likestilling i foreldreskapet (Grødem, 2014). Det er derfor viktig å forstå foreldreskap innenfor den skandinaviske konteksten.

Formålet med dette prosjektet er å bidra til et bedre kunnskapsgrunnlag om variasjon i foreldrestil og praksis mellom og innad i familier, og hvordan forhold som sosioøkonomiske forskjeller, psykisk helse og stress henger sammen med foreldrestil og praksis. Dette kan igjen bidra til bedre veiledning av foreldre, og på sikt bidra til å forbedre barns livskvalitet og psykiske helse.

1.3 UTVALGTE FORELDRESTILER, FORELDREPRAKSIS OG TEORI

1.3.1 FORELDRESTIL OG FORELDREPRAKSIS

I litteraturen skiller det ofte mellom *foreldrepraksis* og *foreldrestiler*. Foreldrepraksis refererer til spesifikke handlinger eller væremåter overfor barnet, som for eksempel oppmuntring, belønning eller straff (Darling & Steinberg, 1993). Foreldrestil derimot, refererer til et mønster av atferd som utgjør forelderens generelle holdning til barnet, også omtalt som det emosjonelle klimaet mellom forelder og barn (Darling & Steinberg, 1993). Foreldrestilen danner altså det emosjonelle klimaet som en spesifikk praksis utøves i, og oppdragelse involverer både foreldrestil (et emosjonelt klima) og foreldrepraksis (konkret atferd). I dette forskningsprosjektet vil vi både måle overordnede dimensjoner som kan forstås som uttrykk for foreldres generelle stil, samt spesifikk foreldrepraksis knyttet til emosjonssosialisering. Emosjonssosialisering er en prosess som påvirker hvordan barn opplever, regulerer, uttrykker og forstår følelser.

Forskningen på foreldrestiler har forsøkt å identifisere overordnede dimensjoner som reflekterer relaterte foreldrepraksiser, og det er langt på vei etablert en konsensus i feltet om to overordnede dimensjoner; støtte og kontroll (Kuppens & Ceulemans, 2019). Støttedimensjonen omhandler foreldreatferd som involvering, aksept, varme, responsivitet og emosjonell tilgjengelighet (ibid). Kontrolldimensjonen sikter til foreldreatferd som innebærer å utøve krav, regler, disiplinære strategier, belønning og straff, og kan deles inn i psykologiske og adferdsmessige komponenter (ibid).

Foreldrestiler kan betraktes som en foreldres generelle holdning til sitt foreldreskap og kan

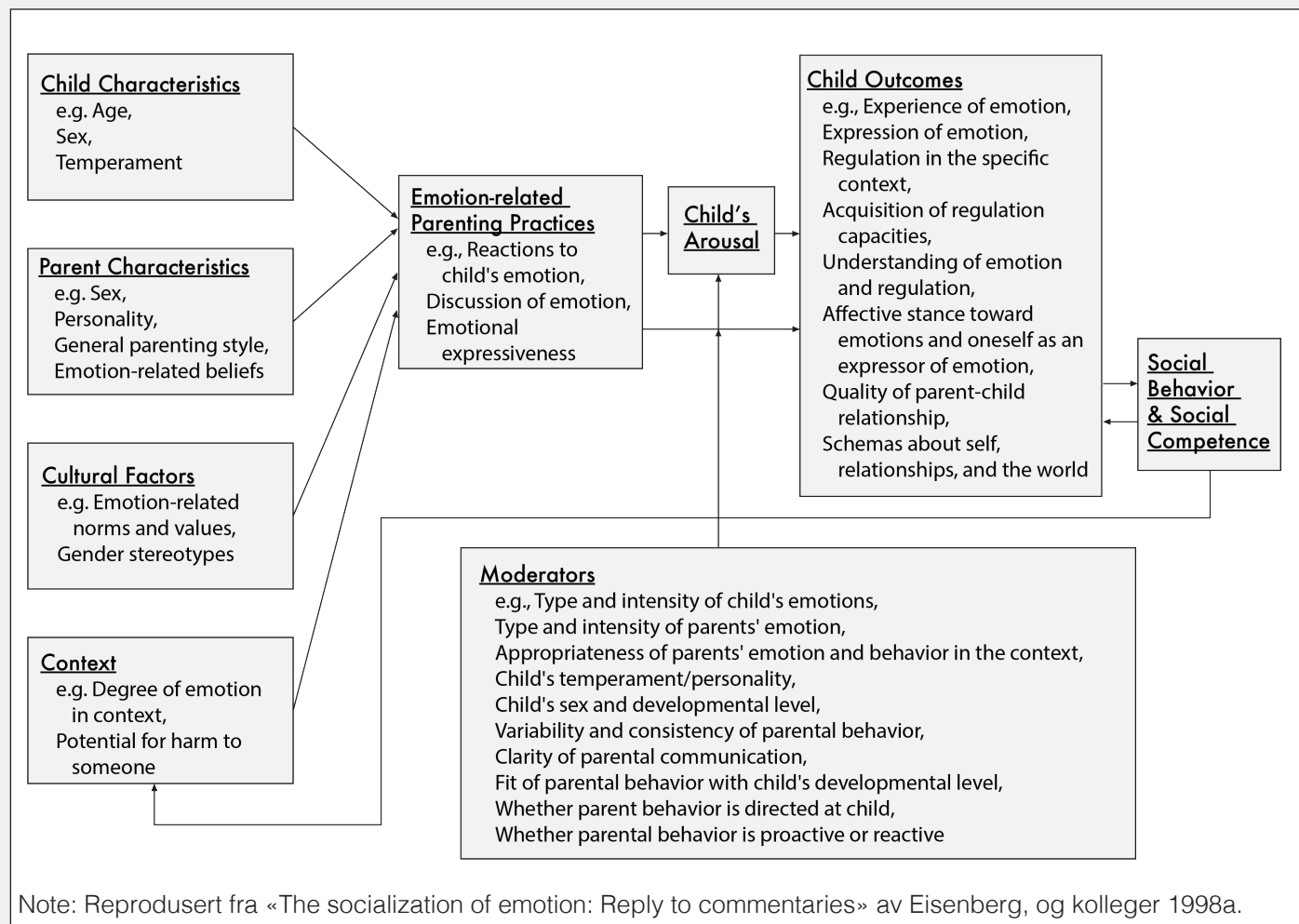
for eksempel være preget av avvisning, varme eller kontroll. Ifølge Diana Baumrind (Baumrind & Black, 1967; Baumrind, 1971), er det særlig tre ulike foreldrestiler som dominerer; den autoritære, den autoritative og den ettergivende (permissive) foreldrestilen. En autoritær foreldrestil reflekterer gjerne en streng og kontrollerende væremåte ovenfor barnet, hvor det kan være høy grad av regler og orden og lite forståelse for barnets tanker og følelser. Disse foreldrene vil ofte forvente at reglene følges uten diskusjon. Foreldre som er ettergivende karakteriseres som imøtekommende og viser gjerne mye varme, men liten grad av regler og kontroll. Den autoritative forelder er ofte både lydhør og imøtekommende, men setter også klare regler og forventninger (Baumrind & Black, 1967; Baumrind, 1971). De både setter grenser for barna, men er også varme og omsorgsfulle. Senere

ble denne typologien utvidet til også å inkludere den forsømmende (neglectful) foreldrestilen (Maccoby, 1984) hvor foreldrene setter få grenser og samtidig er lite oppmerksomme på barnas tanker og følelser. Disse ulike stilene må sees på som mer overordnet karakteristikker av foreldrenes foreldrepraksis.

1.3.2 HVA ER EMOSJONSSOSIALISERING?

Eisenberg og kolleger (1998b) beskriver to måter foreldre sosialiserer barnas følelser på: direkte og indirekte. Direkte emosjonssosialisering skjer når foreldre med vilje prøver å forme barnas følelser, uttrykk eller atferd basert på egne antakelser, verdier og mål. Dette kan være gjennom samtaler om følelser, veiledning i

Figur 1.1 Eisenberg's teoretiske modell over emosjonsrelatert foreldrepraksis

Note: Reproduert fra «The socialization of emotion: Reply to commentaries» av Eisenberg, og kolleger 1998a.

hvordan følelser kan uttrykkes, eller lære barna strategier for følelsesregulering. Indirekte emosjonssosialisering forekommer derimot uten intensjon om å påvirke barnets emosjonelle utvikling. Dette skjer gjennom foreldrenes egne uttrykk for følelser, som barna observerer og lærer fra. For eksempel kan et barn ta inn over seg en forelders negative følelsesuttrykk uten at det var meningen å lære barnet dette.

Forskning på emosjonssosialisering forstår foreldrepraksis som støttende eller ikke-støttende og definerer støttende emosjonssosialiserende praksis som praksis som fører til økt sosial kompetanse (Eisenberg m.fl., 1998b). Støttende emosjonssosialiserende praksis overlapper med det Gottman og kolleger (1996) betegner som *emotion coaching* og innebærer å bekrefte barnets følelser, anse barns følelser som en mulighet for læring, og støtte barnet i problemløsning. Ikke-støttende emosjonssosialiseringsatferd samsvarer med begrepet *emotion dismissiv* og *punishing* praksis, og innebærer å neglisjere, avvise eller straffe når barn viser følelser.

Eisenberg og kolleger (1998a) har utviklet et rammeverk for å forstå emosjonssosialisering, som sammen med metaemosjonsteori (Gottman m.fl., 1997) har vært grunnleggende i forskningen på dette feltet. Metaemosjonsteori (Gottman m.fl., 1997), forklarer hvordan foreldrenes egne erfaringer og tro på følelser styrer deres tilnærming til barnas emosjonelle utvikling. Disse antakelsene kan variere fra ubevisste, implisitte regler som styrer atferd, til bevisste refleksjoner. For eksempel, en forelder som har erfart avvising ved uttrykk av sorg, kan ubevisst anse tristhet som unyttig og dermed lede barnet vekk fra slike følelser. På den andre siden, kan en forelder som ser på gråt som en indikator på barnets behov, tilnærme seg med en undersøkende og bekreftende respons.

Eisenbergs modell (vist i Figur 1.1) tar for seg det komplekse samspillet mellom foreldrenes emosjonsrelaterte praksis og barnets sosioemosjonelle utvikling, og fremhever viktigheten av å forstå foreldrenes rolle i å

forme barns sosiale og emosjonelle kompetanse. Emosjonell kompetanse defineres bredt som å inkludere «en forståelse av egne og andres følelser, tendensen til å vise følelser på en situasjonsmessig og kulturelt passende måte, og evnen til å hemme eller modulere opplevd og uttrykt følelse og følelsesdrevet atferd etter behov for å oppnå mål på en sosialt akseptabel måte.» (Eisenberg m.fl., 1998a, p. 2, vår oversettelse).

Eisenbergs modell, som illustrert i Figur 1.1, fremhever at emosjonsrelatert foreldrepraksis er resultatet av en kompleks interaktiv prosess. Foreldres praksis og stil henger sammen med forelderens egne karakteristikk som kjønn, antakelser om emosjoner (metaemosjonsteori) og personlighet. Foreldres praksis formes samtidig av aspekter ved barnet (som for eksempel alder og temperament), kulturelle faktorer som emosjonsrelaterte normer og verdier, og sist, men ikke minst, aspekter ved den situasjonelle konteksten som praksisen utøves i (som for eksempel om det er en trygg eller utrygg situasjon). Emosjonssosialisering innebærer altså et samspill mellom faktorer som gjensidig påvirker hverandre; foreldrenes egenskaper, barnets egenskaper, egenskaper ved den andre forelderens, kulturen og samfunnet familien lever i, samt den spesifikke situasjonelle konteksten samspillet skjer i (Eisenberg, 2020; Eisenberg m.fl., 1998a).

Ifølge denne modellen lærer barn om følelser gjennom tre primære interaksjoner med foreldrene: 1) foreldrenes reaksjoner på barns følelser, 2) samtaler om følelser i familien, og 3) hvordan foreldre uttrykker egne følelser. Forskning på emosjonssosialisering har spesielt fokusert på punkt 1 og foreldrenes håndtering av barns negative følelser (Eisenberg m.fl., 1998a).

1.4 HVA HENGER SAMMEN MED FORELDREPRAKSIS?

1.4.1 NORDISK KONTEKST

Nordisk kultur skiller seg fra for eksempel amerikansk kultur ved at foreldre i Norge tradisjonelt ikke oppmuntrer sterkt til å uttrykke følelser (Bourelle, 2017). Foreldre i Norge er typisk fokusert på å samarbeide og å komme i dialog med barnet uten bruk av maktmidler (Hollekim 2016). Vi vet imidlertid lite om hvordan denne emosjonsrelaterte foreldreatferden er knyttet til utfall hos barn innen en nordisk kulturell kontekst.

Den sosialpolitiske konteksten i Norge skiller seg også fra mange vestlige land, og kommer til uttrykk gjennom en velferdsbasert modell kjent som den nordiske modellen (Andersen, 2007; Datta Gupta m.fl., 2006; Iacono, 2018). Gjennom velferdssystemet mottar nordiske foreldre betydelig mer økonomisk støtte etter fødselen enn foreldre i land som for eksempel USA, inkludert ett år med foreldrepermisjon som deles likt mellom foreldrene, universell tilgang til gratis utdanning, subsidierte og rimelige barnehager, gratis offentlig helsevesen og fem uker med betalt ferie hvert år (Andersen, 2007; Datta Gupta m.fl., 2006; Zachrisson & Dearing, 2015). I 2020 var omtrent 85% av alle ett- til toåringer i barnehage, og omtrent 97% av alle barn i alderen 3 til 5 år (SSB, 2021). Norske barn tilbringer nå i gjennomsnitt 35 timer per uke i barnehage (Haug & Storø, 2013). Det er langt mer enn i USA (Zachrisson m.fl., 2013) og kan medføre at barnehageansatte i langt større grad er sentrale sosialiseringssagenter som er med på å forme barns emosjonelle utvikling i nordiske land sammenlignet med i USA (Cekaite & Ekström, 2019; Denham m.fl., 2022). Ettersom nordisk kultur skiller seg på flere områder fra amerikansk og annen vestlig kultur, er det behov for mer kunnskap om foreldreskapet, hva som henger sammen med ulik foreldrepraksis, og hvordan disse faktorene er knyttet til barns utvikling og

emosjonssosialisering i en norsk kultur. I denne rapporten har vi fokusert på spørsmål knyttet til foreldrepraksis i Norge og hva som er relatert til foreldrenes utøvelse av foreldreskapet med et særlig henblikk på emosjonssosialiserende og støttende foreldrepraksis.

1.4.2. ULIK RISIKO OG SAMMENHENG MED FORELDREPRAKSIS

Foreldrepraksis henger sammen med barns utvikling og atferd: Det er derfor særlig interessant å undersøke hvilke forhold som henger sammen med hvordan foreldre utøver sitt foreldreskap. I denne delrapporten vil vi belyse særlig tre sentrale faktorer som henger sammen med foreldrepraksis; foreldrenes sosioøkonomi, psykiske helse og stress.

Sosioøkonomisk status

Sosioøkonomisk status er et overordnet sosialt mål for å beskrive en persons økonomiske og sosiale posisjon i forhold til andre, og bestemmes ofte av faktorer som utdanning, inntekt og yrke. Empiriske studier har blant annet vist at i familier med lav sosioøkonomisk status observeres det ofte en hardere og mer straffende foreldrepraksis sammenlignet med familier med høyere sosioøkonomisk status (Hoffmann, 2003). Tilsvarende, fant en nyere metastudie av 161 studier (Ayoub & Bachir, 2023) at høyere sosioøkonomisk status hang sammen med foreldrepraksis som reflekterte varme, hvorav lavere sosioøkonomisk status hang sammen med større grad av psykologisk kontroll. I følge foreldrestresshypotesen pekes også på at dårlig økonomi henger sammen med blant annet familiekonflikter og psykisk helse som igjen virker negativt på foreldrenes oppdragerpraksis (Bøe, 2015). I en litteraturgjennomgang av Roubinov og Boyce (2017) peker imidlertid forfatterne på at sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og foreldrestil og praksis er sammensatt og at det kan være flere mellomliggende faktorer, som for eksempel

stress og psykisk helse, som moderer disse sammenhengene. Vi vil i denne rapporten se nærmere på hvordan ulike sosioøkonomiske forhold, som inntekt, utdanning og arbeidsforhold henger sammen med foreldrestil og praksis.

Foreldrestress

Overgangen til foreldrerollen stiller ofte store krav til vordende foreldres evne til å tilpasse seg. Foreldreskapet er kompleks og innebærer både positive erfaringer så vel som frustrasjoner og bekymringer, og det kan være mange krav og forventninger som kan bidra til økt opplevelse av stress. I sin forståelse av foreldrestress anslår Berry og Jones (1995) at foreldre som over lengre tid opplever sterk grad av ubalanse mellom gleden med det å være foreldre og høy grad av belastninger kan oppleve vedvarende stress (Deater-Deckard & Panneton, 2017). Deater-Deckard (1998) definerer *foreldrestress* som negative følelser overfor seg selv og mot barnet. Disse negative følelsene er, ifølge definisjonen, direkte knyttet til kravene som følger med foreldrerollen.

Foreldrestress er en sentral faktor som spiller inn på foreldrestiler og foreldrenes praksis (Abidin, 1992). Abidin (1992) sin teoretiske modell har særlig fokusert på hva som påvirker foreldrestiler. Disse stressfaktorene omfatter blant annet arbeidsforhold, forholdet mellom foreldrene, samt barnets atferd og personlighet. Modellen viser at en rekke stressfaktorer påvirker foreldrenes atferd, som igjen har innvirkning på barnet. Webster-Stratton (1990) identifiserte tre hovedkilder til foreldrestress: ekstrarfamiliære stressfaktorer som stressende hendelser og lav sosioøkonomisk status, mellompersonlige stressfaktorer som ekteskapsutfordringer og personlige konflikter, og stress relatert til barnets atferd og foreldrenes reaksjoner på denne. Foreldrenes opplevelse av stress oppstår sjeldent som en isolert faktor, men oppstår ofte i respons til flere elementer. Bårdstu og Helland (2022), undersøkte for eksempel hvordan foreldre hadde det under koronapandemien. Funnene deres viser

at foreldrestress kan forsterkes av betydelige endringer i livskvaliteten. Dette igjen kan innvirke på hvordan foreldrene utøver sitt foreldreskap. Foreldrestress er for eksempel assosiert med økt autoritær foreldreatferd (Abidin, 1990).

I en nyere empirisk studie av Hadjicharalambous og Demetriou (2021) undersøkte de sammenheng mellom foreldrenes opplevelse av stress og foreldrestiler målt med seks dimensjoner av foreldrestil (PASCQ). Foreldrenes opplevelse av stress ble funnet å øke foreldrenes bruk av strategier som kaos og avvising, og reduserte bruk av varme, støtte og struktur.

Det kan også være betydelige forskjeller mellom mødre og fedre i deres opplevelser av foreldrestress. I en studie utført av Hukkelberg og Nærde (2022) benyttet de data fra 515 mødre og fedre i studien Barns sosiale utvikling. Studien viste at det var flere likheter mellom rapportert foreldrestress for mødre og fedre. Ved å benytte nettverksanalyser viste de at foreldrenes opplevelse av i hvilken grad de tilbringer tid sammen med barna sine, samt deres opplevelse av mangel på valgmuligheter og kontroll over eget liv, var særlig sentrale faktorer i foreldrestress.

Depresjon

Depresjon er en av de vanligste psykiske lidelsene i samfunnet (World Health Organization, 2017), og kan i kombinasjon med foreldre praksis ha særlig viktig betydning for kvaliteten på barns oppvekstvilkår.

Depresjonssymptomer hos foreldre har vist seg å påvirke foreldrepraksisen betydelig hos begge foreldre. I en metaanalyse av 46 observasjonsstudier (Lovejoy m.fl, 2000) viste resultatene at depresjonssymptomer hos mor henger sammen med negativ foreldreatferd som irritasjon og fiendtlighet rettet mot barnet, samt sosial avstand fra barnet. Derimot var det bare en svak sammenheng mellom depresjonssymptomer og regelmessigheten av lek og andre positive interaksjoner mellom mor

og barn. Sammenhengen mellom mors negative foreldrepraksis og depresjonssymptomer var sterkere ved langvarig depresjon enn ved kortere depresjonsperioder tidligere i morens liv. Videre fant man at sammenhengen mellom mors depresjonssymptomer og negative adferd var forsterket hos mødre med lav sosioøkonomisk status, men ikke hos mødre med høyere sosioøkonomisk status. Disse funnene indikerer at depresjon hos mor kan, under ellers vanskelige omstendigheter, ha en negativ innvirkning på kvaliteten på foreldrepraksisen.

Fars depresjonssymptomer har også vist seg å ha betydning for foreldrepraksisen. Wilson og Durbin gjennomførte i 2000 (Wilson & Durbin, 2010) en metaanalyse av sammenhengen mellom depresjonssymptomer hos far og foreldrepraksis. De fant lignende sammenhenger som Lovejoy og kolleger (2000). Depresjon, hos mor eller far, kan derfor sies å ha en sammenheng med foreldrenes foreldrepraksis (Ponnet m.fl., 2013).

Vi har i denne rapporten sett nærmere på hvordan angst- og depresjonssymptomer henger sammen med foreldrenes praksis, både med fokus på seks tradisjonelle dimensjoner av foreldrestiler og emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

Forskjeller mellom mor og far

I en longitudinell studie av 451 europeisk-amerikanske familier, fant Simons og Conger (2007) at omtrent 65% av familier består av foreldre med samme foreldrestil. I en lignende studie av Russel og kolleger (1998) ble det rapportert at flere fedre enn mødre følger en autoritær eller ettergivende foreldrestil, samtidig som flere mødre enn fedre følger en autoritativ foreldrestil. Dette stemmer godt overens med en nyere systematisk litteraturgjennomgang. Yaffe (2023) undersøkte forskningsfunn fra 15 ulike land, og fant at mødre i stor grad var mer autoritative enn fedre, kjennetegnet som mer støttende og strukturert. Fedre var stort sett mer autoritære enn mødre, kjennetegnet som streng

og disiplinær.

Forskjeller i foreldrestiler kan også være avhengig av barnets kjønn. Ifølge studien utført av Russell og kolleger (1998) blir en autoritær foreldrestil oftere brukt overfor gutter, mens en autoritativ foreldrestil oftere blir brukt overfor jenter. Dette kan skyldes ulike forventninger til barna basert på deres kjønn og ulikhet i barnas respons på foreldrenes adferd. Samtidig ble det ikke funnet at forskjellen i foreldrestiler i respons til barnets kjønn var forskjellig mellom mødre og fedre, men begge forholdt seg til barnas kjønn på samme måte. På den måten kan vi si at barnets kjønn har en innvirkning på foreldrestilen, men her er det små forskjeller mellom mødre og fedre i hvordan de tilpasser oppdragelsen.

1.4.3. FORELDREPRAKSIS OG SAMMENHENG MED FORHOLD HOS BARNET.

Barns livskvalitet og helse henger sammen med hvordan foreldrene utøver sitt foreldreskap, altså foreldrestiler og foreldrepraksis. I en stor litteraturgjennomgang fant Blaasvær og Ames (2019) at autoritative foreldrestiler, for eksempel varme, imøtekommende og støttende foreldrestiler, var assosiert med positive psykiske helseutfall hos barna. På den annen side fant de at autoritære eller forsømmende foreldrestiler var assosiert med negative psykisk helseutfall hos barna (Blaasvær & Ames, 2019).

I en metastudie av 19 empiriske studier fant Rose og kolleger (2018) at foreldre som var overinvolverte, fysisk avstraffende, overreagerende, autoritære og ettergivende ofte hadde barn med sterke internaliserende vansker. Det indikerer at kalde og overkontrollerende foreldre også har barn som sliter med å uttrykke følelser og oftere holder følelsene på innsiden. Videre fant de forskning som viser at autoritative foreldre har barn med få eller lav grad av internaliserende vansker (Rose m.fl., 2018), altså at varmere og mer

støttende foreldre oftere har barn med lite internaliserende vansker. En metastudie av foreldres emosjonssosialiserende praksis viste videre relativt beskjedne sammenhenger mellom foreldres emosjonsfokuset foreldrepraksis og barnas emosjonskompetanse (Zinsser m.fl., 2021).

Eksternaliserende atferd (atferdsproblemer) henger også sammen med foreldrestil- og praksis. Gryczkowski og kolleger (2010) fant i en undersøkelse av 135 samboende familier at alle elementer av foreldreskap målt i studien korrelerte med barnas eksternaliserende atferd. Sammenhengen var moderert av foreldrenes og barnets kjønn og indikerer at foreldrestil- og praksis og deres innvirkning på barnas eksternaliserende tendenser er delvis avhengig av kjønnsdefinerte relasjoner mellom foreldre og barn. For eksempel, sammenhengen mellom høyt involverte foreldre og lavere eksternaliserende vansker hos barn var bare signifikant i far-sønn relasjoner. Videre var sammenhengen mellom uregelmessig disiplinering og eksternaliserende vansker hos barna kun signifikant for mødre. I en norsk studie fant Bjørk og kolleger (2020) at foreldrenes støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis hang sammen med økt emosjonsforståelse og mindre eksternaliserende vansker. Resultatene tyder på at foreldre som er gode på å håndtere egne og barns følelser har barn med færre atferdsproblemer.

Oppsummert kan vi si at barns livskvalitet og atferd er nært knyttet til foreldrenes oppdragsstil. Studier viser at støttende og balanserte foreldrestiler, som autoritativ og delvis ettergivende, er relatert til barnets trivsel og livskvalitet. Derimot kan autoritær og forsømmende foreldrestil, preget av avvisning og lite struktur, være relatert med mistriivsel og psykiske problemer hos barnet. Forskning indikerer også at foreldres måte å håndtere følelser på, både egne og barnas, kan ha stor betydning. Støttende foreldrepraksiser som fokuserer på emosjonsforståelse, har

sammenheng med mindre atferdsproblemer hos barn. Dette understreker viktigheten av samspillet mellom foreldre og deres barn.

2 METODE

2.1 DELTAGERNE

Det ble foretatt et tilfeldig uttrekk fra Folkeregisteret av mulige deltagere som oppfylte følgende kriterier:

- 1) Foreldre til barn i alderen 4-12 år som samtidig oppfyller kriteriene 2, 3 eller 4
- 2)
  - i) Tvillingpar (flerlinger)
  - ii) Andre foreldre født av samme mor (deres søsken), og
  - iii) tvillingenes/søsknenes partnere
- 3)
  - i) Foreldre født av foreldre (dvs. besteforeldregenerasjon) som er tvillinger (flerlinger), og
  - ii) deres partnere
- 4)
  - i) Søsken født i utlandet, og
  - ii) deres partnere

Vi har valgt et generasjonelt tvilling/søsken/partner design for å gjøre det mulig å skille mellom arvelige og miljømessig komponenter. Vi har inkludert både foreldre født av tvillinger, tvillinger, søsken og partnere for å maksimere variasjon i genetisk likhet innad i utvalget samtidig som vi kan få sammenlignbar informasjon fra flest mulig innen de familiene som er valgt ut.

Vi har trukket et nasjonalt utvalg med en overrepresentasjon av foreldre med kulturell bakgrunn fra land utenfor Norge. For å

sikre et tilstrekkelig utvalg av personer med bakgrunn fra utlandet, inkluderte vi foreldre som ikke er tvillinger, for eksempel fullsøsken. Uttrekket er tilfeldig, og skal derfor være en god representasjon av foreldre i Norge som oppfyller kriteriene over.

Uttrekket av «tvillingpar» og deres søsken er basert på tilfeldig utvalg av 1250 bestemødre som fødte flerlinger, hvor 3169 foreldre som er flerlinger og deres søsken ble inkludert. Uttrekket av foreldre «født av tvillinger» er basert på tilfeldig utvalg av 1250 oldemødre som fødte flerlinger, hvor 3719 foreldre (som da er søsken, fettere og kusiner) er inkludert. Uttrekket av «søsken født i utlandet» er basert på tilfeldig utvalg av 400 familier hvor minst to foreldre og deres foreldre igjen (besteforeldre) er født i utlandet, hvor 951 foreldre (helsøsken) er inkludert i uttrekket.

Vi har i tillegg til tallene nevnt i forrige avsnitt inkludert deres partnere. Ved uttrekk av partner, er det både inkludert dagens partner og eventuelt barnets opprinnelige andre forelder hvis dagens partner ikke er barnets forelder. Der hoveddeltager har flere barn, er uttrekket basert på barnet som er nærmest 8 år. På denne måten planla vi at foreldre som deltok skulle bestå av ca. 20% tvillinger, ca. 20% som har foreldre som er tvillinger, og ca. 60% som verken er tvillinger eller barn av tvillinger.

Totalt 15 602 mulige deltakere ble invitert høsten 2022, hvorav 5 419 deltagere samtykket og svarte på hele eller deler av spørreskjemaet. Vi

ekskluderte foreldre som manglet utfylt alder på barnet, eller som hadde rapportert på barn under 3 år eller over 13 år. Resultatene i denne rapporten baserer seg derfor på svar fra 5 048 deltagere. Deskriptiv informasjon om deltagerne presenteres i kapittel 3.1.

2.2 FREMGANGSMÅTE - REKRUTTERING

Uttrekk av mulige deltagere fra Folkeregisteret ble foretatt av Tietoevry Norway AS medio juni 2022, og inneholdt totalt 15 665 foreldre etter fjerning av 121 dubletter. Universitetet i Oslo koblet uttrekket med kontaktinformasjon (telefonnummer og epostadresse) fra Kontaktregisteret. Mulige deltagere fra uttrekket som reserverte seg fra å bli kontaktet i Kontaktregisteret ble ikke forespurt om å delta. Det var derfor totalt 15602 som ble invitert til å delta i studien.

Mulige deltagere ble kontaktet via epost og sms fra 15. september til 25. november 2022. Datainnsamlingen var åpen for besvarelser til og med 1. desember 2022. Deltagerne som ikke svarte fikk påminnelse enten via epost og sms ($n = 2\,677$, dvs. 17,2%), kun via sms ($n = 268$, dvs. 1,7%) eller via oppringning ($n = 4\,984$, dvs. 31,9%). De resterende mottok ikke påminnelse - hovedsakelig på grunn av avslutning av datainnsamlingen. Vi avsluttet datainnsamlingen før alle fikk påminnelse på grunn av begrensning i antall deltagere vi hadde råd til å tilby gavekort til og fordi vi oppnådde opprinnelige målsetning om 5 000 deltagere. Vi vurderte det som uetisk å tilby kun noen, og ikke andre, gavekort for deltagelsen.

Av de totalt 15 602 personene som ble invitert besvarte 5 471 personer på hele eller deler av spørreskjemaet. Dette inkluderte 17 personer som ikke var invitert, og 35 personer som ikke samtykket. Det var dermed 5 419 inviterte personer som samtykket og besvarte hele eller deler av spørreskjemaene. Dette tilsvarte 34,7%

av de inviterte. Svarprosenten varierte imidlertid betydelig avhengig av rutinene for invitasjon og oppfølging (Tabell 2.1 og Tabell 2.2).

Det var svært lav svarprosent (5-6%) i begynnelsen av rekrutteringsprosessen (se Tabell 2.2). Lav svarprosent med påfølgende usikkerhet om utvalgets representativitet for utvalget kan være en feilkilde som minsker generaliserbarheten av studiers funn. Det ble derfor foretatt flere endringer i rekrutteringsprosessen underveis i datainnsamlingen for å øke svarprosenten.

Tiltakene ble innført stegvis, og hvert tiltak inkluderte tidligere tiltak. Det var både tekniske, kunnskapsmessige og økonomiske endringer underveis som bidro til muligheter for mer effektive tiltak. Noen eksempler er 1) bruk av bankid for innlogging og samtykke viste seg tungvint, 2) analyse av svarprosent viste at det hadde ingen målbar effekt at deltagere ikke trengte å fylle ut alle spørreskjemaene, 3) det ble utarbeidet tekniske løsninger for sikker og automatisert individuell tilbakemelding til deltagerne, 4) Bufdir finansierte gavekort til deltagere, 5) tilbakemeldinger fra deltagere viste blant annet mulighet for tydeligere spesifisering i invitasjonstekstene. Da vi visste på forhånd at det kunne komme endringer i rekrutteringsprosedyre, ble det invitert deltagere fra alle tre grupper (tvillinger, født av tvillinger, født i utlandet) underveis. Det vil si at endring i rekrutteringsprosedyre bør i utgangspunktet ikke ha påvirket svarprosent mellom gruppene forskjellig. Alle innen hver familie ble invitert på samme tidspunkt, slik at forskjeller i rekrutteringsprosedyre skal ikke ha skapt forskjeller mellom hovedperson i uttrekket og andre i familien (f.eks. tvillingene vs deres partnere). For mer detaljert inndeling av tiltakene, se Tabell 2.1.

Det var hovedsakelig to endringer i invitasjoner som sammenfalt med høyere svarprosent (Tabell 2.1). Det ene var en innføring av tilbud

om individuell tilbakemelding om sin egen foreldrestil. Produksjon av tilbakemelding ble automatisert, og deltagerne fikk tilgang til sin individuelle tilbakemelding ved å logge seg inn på nettskjema via bankID. Svarprosenten økte ved tilbud om tilbakemelding fra ca 12-13% til 20,3%.

Det andre tiltaket som var tydelig relatert til forbedret svarprosent var tilbud om gavekort på kr 400,- (Tabell 2.1). Tilbudet om gavekort ser ut til å ha doblet svarprosenten fra 20,3% til 40,2% hos de som ble invitert i oktober. Svarprosenten økte også betydelig for gruppene som tidligere var invitert uten gavekort når de ble re-inviteret med tilbud om gavekort, hvor svarprosenten økte fra 15,8% til 33,2%.

Det var også variasjoner i type og andel påminnelser (Tabell 2.2). Da det var lite tid mellom den siste invitasjonsrunden 21. til 22. november og avslutning av datainnsamlingen 1. desember, ble det foretatt få påminnelser av

de sist inviterte deltagerne sammenlignet med tidligere inviterte deltagere. Det er sannsynlig at dette påvirket svarprosenten negativt og er en hovedgrunn til at svarprosenten var lavere (29,8%) for de sist inviterte. Det ble ikke sendt ut påminnelser etter re-invitasjoner til tidligere inviterte deltagere.

Det var en tydelig effekt av både å motta påminnelse og om påminnelsen var via å bli ringt opp eller kun via epost og/eller sms (Tabell 2.2). Det var mer enn dobling i svarprosent etter påminnelse i de invitasjonsrundene (runde 1-4) hvor det var tilstrekkelig tid til å kontakte majoriteten av de inviterte med en påminnelse. Det var også en signifikant og betydelig positiv effekt av å ringe opp deltagerne versus å kun minne dem på via epost eller sms. Det var totalt sett ca. dobbelt så høy andel som deltok blant dem som ble påminnet via telefonoppringning (27,1%) versus dem som kun ble minnet på via sms/epost (13,4%).

Tabell 2.1 Svarprosent fordelt på type invitasjon

Invitasjonsrunde	Type invitasjon	Dato invitert (alle høsten 2022)	Antall invitert	Antall samtykket og besvart	Svarprosent
1	Langt invitasjonsbrev, digital innlogging, noe kortere spørreskjema for deler av utvalget	15. september – 29. september	1676	217	12,9%
2	Kort invitasjonsbrev, uten digital innlogging, noe kortere spørreskjema for deler av utvalget	7. oktober	981	117	11,9%
3	+ Tilbud om individuell tilbakemelding, alle fikk hele spørreskjemaet	14. oktober – 21. oktober	1969	399	20,3%
4	+ Tilbud om gavekort	31. oktober	924	371	40,2%
5	+ Invitasjoner spesifiserte delutvalget	8. november – 11. november	6903	2752	39,9%
6	+ byttet logo og forbedret spesifisering delutvalget	21. november – 22. november	3149	939	29,8%
Totalt antall invitert			15602		
7	Gruppe 1. 2 og 3. reinvitert	24. november – 25. november	3594	624	17,4%
Total svarprosent			15602	5419	34,7%

Note: Svarprosent er definert som andel som svarte på hele eller deler av spørreskjemaet og som samtykket til bruk av denne informasjonen. Svarprosent er beregnet etter påminnelser.

Tabell 2.2 Svarprosent fordelt på type oppfølging

Invitasjons- runde	Antall invitert	Andel påminnelser	Svarprosent		Svarprosent blant de som fikk påminnelse			
			Før/uten påminnelser	Etter påminnelser. før reinvitasjon	Oppringt	Via epost og/eller sms	Chi square	p-verdi
1	1676	63.7%	5.7%	12.9%	13.3%	6.0%	10.5	<0.001
2	981	66.1%	4.8%	11.9%	14.5%	7.7%	7.7	0.006
3	1969	77.3%	6.2%	20.3%	23.2%	1.4%	85.4	<0.001
4	924	83.9%	15.4%	40.2%	29.5%	i.a.	i.a.	i.a.
5	6903	49.9%	25.7%	39.9%	36.1%	18.4%	130.4	<0.001
6	3149	15.0%	27.6%	29.8%	i.a.	14.9%	i.a.	i.a.
Totalt	15602	50.8%	21.1%	30.8%	27.1%	13.4%	201.1	<0.001

Note: Svarprosent er definert som andel som svarte på hele eller deler av spørreskjemaet og som samtykket til bruk av denne informasjonen. Se Tabell 2.1 for spesifisering av invitasjonsrunder. Svarprosent blant de som fikk påminnelse inkluderer kun de som fikk påminnelse og ikke tidligere hadde svart.

2.3 MÅLEINSTRUMENTER OG VARIABLER

All informasjon brukt i studien er enten informasjon innhentet fra Folkeregisteret i forbindelse med uttrekk (og benyttes da kun for de deltagere som har samtykket til slik bruk), eller fra spørreskjema besvart av foreldre. Foreldrene mottok en lenke hvor de fikk tilgang til informasjonsskriv, samtykke og spørreskjemaet. Spørreskjemaet var teknisk sett delt opp i fem deler for å lagre svar selv om deltager ikke fullførte hele spørreskjemaet. Median total svartid var 26,8 minutter (1. kvartil = 21,1 minutter, 3 kvartil = 37,0 minutter). Vi inkluderer her informasjon om spørreskjemaene vi har benyttet i studien, selv om denne rapporten ikke inkluderer resultater for all denne informasjonen.

2.3.1 FORELDRESTILER OG FORELDRESTRESS

Emosjonssosialiserende foreldrepraksis ble målt med Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES) (Fabes m.fl., 1990, 2002). CCNES ble brukt for å måle foreldrenes emosjonsrelaterte sosialiseringssatferd. CCNES er en av de mest brukte spørreskjemaene om foreldres emosjonssosialiserende atferd, og kortversjoner av spørreskjemaet er validert og funnet å ha gode psykometriske egenskaper (King m.fl., 2023).

CCNES måler foreldres reaksjoner på barns negative følelser ved å presentere en serie med vignetter hvor barn viser negative følelser, for eksempel "Hvis barnet mitt faller av sykkelen og bryter den, og deretter blir opprørt og gråter, ville jeg ...". Foreldre blir deretter spurt om sannsynligheten for å reagere med ulike responser på disse scenariene, hvor hver respons representerer en spesifikk

emosjonssosialiseringsstrategi. Hver strategi vurderes på en Likert-skala fra 1 = *svært usannsynlig* til 7 = *svært sannsynlig*. Det originale instrumentet har 72 aspekter, og ble oversatt av norske psykologer og tilbakeoversatt og korrigert av tospråklige fagpersoner (Bølstad m.fl., 2023).

Kortversjonen benyttet i denne studien tar utgangspunkt i den tidligere oversatte versjonen, men er tilpasset Foreldrepraksis prosjektet. Den er basert på eksplorerende og bekreftende faktoranalyser av to norske datasett (upublisert) og tidligere valideringer av CCNES (blant annet King m.fl. 2023). Kortversjonen som er benyttet består av syv vignetter, hvorav seks er fra det originale instrumentet; to vignetter beskriver barns uttrykk for angst, to beskriver tristhet, en beskriver uttrykk for skam og en beskriver uttrykk for sinne. Siden sinne regnes som en sentral følelse i emosjonell sosialisering (Miller & Sperry, 1987) konstruerte vi en ny situasjon for sinne som samtidig tok for seg problematikk som kan oppstå i dagens samfunn. Vignetten som ble lagt til var "Hvis barnet ditt blir bedt om å avslutte skjermtid, og svarer med et raserianfall, ville jeg...". Kortversjonen har 25 aspekter som representerer syv responsstrategier (= spesifikke foreldrepraksiser); de fire emosjonsstøttende dimensjonen ekspressiv oppmuntring, emosjonsfokusert, problemfokusert og empati, og de tre ikke-støttende/emosjonsavvisende dimensjonene straffende, minimerende og distraksjon. I denne rapporten har vi fokus på dimensjonene ekspressiv oppmuntring som kan tolkes som emosjonsstøttende foreldrepraksis og på en kombinasjon av dimensjonene straffende og minimerende som kan tolkes som ikke-støttende foreldrepraksis. Indre konsistens (*Cronbach's α*) for støttende og ikke støttende emosjonssosialiserende foreldrestrategier var henholdsvis *Cronbach's α* = .84 og .68.

Foreldre som Sosial Kontekst Spørreskjema, kortversjon (Parents as Social Context Questionnaire - PASCQ) (Skinner m.fl., 2005). PASCQ er et spørreskjema som omhandler 6

faktorer som kan organiseres rundt tre bipolare dimensjoner for foreldrestil: varme – avvisning, struktur – kaos, autonomi/støtte– tvang. PASCQ er validert i mange studier, blant annet i en større svensk studie, og er funnet å fange godt opp foreldres meninger om egen foreldrestil (Rebecka m.fl., 2020). Vi benyttet en kortversjon bestående av 19 utsagn, hvorav 18 utsagn tilsvarer en kortversjon utviklet og validert av Lang m.fl. (2021). Utsagnene ble besvart på en Likert-skala fra 1 = *stemmer ikke i det hele tatt* til 4 = *stemmer veldig bra*. Indre konsistens for de ulike dimensjonene varierte fra lav til god (fra lav *Cronbach's α* på kaos = 0.53 til god *Cronbach's α* på autonomi/støtte = 0.75).

2.3.2 FORELDRE STRESS OG PSYKISK HELSE

Foreldre stress ble målt med Parental stress scale (PSS) (Berry & Jones, 1995). PSS måler stress og tilfredshet med å være en forelder. Instrumentet har vist god reliabilitet og validitet i tidligere studier, og en kort versjon (11 spørsmål) ble brukt i en større norsk studie (Familieforsk, Folkehelseinstituttet). I det nåværende prosjektet brukte vi en kortversjon bestående av 7 spørsmål, tidligere validert i Familieforsk-studien. Indre konsistens i dette utvalget var noe lav (*Cronbach's α* = 0.62, *M* = 14.4, *SD* = 3.9).

Psykisk helse ble målt med Hopkins Symptom Checklist-5 (HSCL-5) (Hesbacher m.fl., 1980; Tambs & Røysamb, 2014). HSCL er et av det mest brukte, reliable og valide mål på angst- og depresjons symptomer (Kleppang & Hagquist, 2016). Denne versjonen med 5 spørsmål er blant annet brukt i den norske mor, far og barn undersøkelsen (MoBa). Indre konsistens var god i dette utvalget (*Cronbach's α* = 0.87, *M* = 7.1, *SD* = 2.6).

2.3.3 SOSIOØKONOMI OG DEMOGRAFI

Informasjon om foreldrenes alder og fødeland er hentet fra Folkeregisteret. Slik informasjon er kun oppgitt for deltagere som har samtykket til bruk av slik informasjon. Informasjonen om foreldrenes kjønn er basert på svar fra foreldrene, hvor svaralternativene var: kvinne; mann; eller annet.

Foreldrene ble spurt om utdanning, inntekt og arbeidssituasjon. Disse faktorene er i denne studien brukt som indikatorer på foreldrenes sosioøkonomi. Inndelingen av utdanning var basert på SSB sin inndeling og inkluderte følgende alternativ for lengste fullførte utdanning: *Ingen utdanning eller førskoleutdanning; Grunnskole; Videregående skole; Fagskole; Universitets- eller høyskole inntil 4 år; eller Universitets- eller høyskole mer enn 4 år.* Av personvern hensyn spurte vi ikke om nøyaktig inntekt, men vi spurte deltagerne om «Hva var ca din totale brutto inntekt i 2021 (inklusive f.eks. lønn før skatt og inntekt av formue)?». Svaralternativene var gruppert i 100 000 kroners intervaller fra 0 – 100 000 til over 2 000 000. De ble også spurt om «Hvordan klarer familien seg økonomisk» med svaralternativene *Vi klarer oss veldig bra; Vi klarer oss bra; Vi klarer oss akkurat; Vi klarer oss dårlig; eller Vi klarer oss veldig dårlig.* Arbeidssituasjon ble undersøkt med spørsmålet «Er du i arbeid eller studerer nå» med svaralternativene: *Studerer (påmeldt studier); Arbeider (ansatt, selvstendig næringsdrivende): Fulltid; Arbeider (ansatt, selvstendig næringsdrivende): Mellom 50-100%; Arbeider (ansatt, selvstendig næringsdrivende): mellom 10 - 49%; Permittert eller sykemeldt»; «Pensjonist; Arbeidssøkende (aktivt søkende arbeidsledig); Uføretrygdet; eller Annet.*

2.3.4 ANNEN INFORMASJON OM FORELDRENE

Foreldrene ga vesentlig mer informasjon enn det som er benyttet i denne rapporten. Vi ønsker i denne delrapporten å gi oversikt over all innsamlet informasjon og inkluderer derfor her informasjon om de spørreskjemaene som ikke benyttes videre i denne delrapporten.

Personlighetstrekk ble målt med Big Five Inventory -2 (BFI-2) (Benet-Martinez & John, 1998; Schmitt m.fl., 2007). BFI-2 kartlegger de fem personlighetstrekkene i Big Five: ekstrovert, medmenneskelighet, planmessighet, nevrotisme og åpenhet. Vi brukte en kort versjon bestående av 15 spørsmål (Soto & John, 2017). Den norske versjonen av BFI har gode psykometriske egenskaper (Engvik & Føllesdal, 2005). De ulike faktorene viste lav indre konsistens (*Cronbach's α* varierte fra 0.41 til 0.58 på disse faktorene).

Forhold til alkohol ble målt med Alcohol Use Disorder Identification Test (AUDIT) (Saunders m.fl., 1993). AUDIT består av 10 spørsmål om frekvens og mengde av alkoholbruk og eventuelle tegn relatert til om denne bruken er skadelig. Dette er et av de mest brukte og validerte spørreskjemaer for selvrapportering av skadelig alkoholbruk i verden og er blant annet brukt i MoBa undersøkelsen. Den har høy spesifisitet (81-98%) og sensitivitet (87-96%) (Saunders m.fl., 1993). Vi brukte en kortversjon, AUDIT-C, som består av tre spørsmål og har vist måleegenskaper som er tilnærmet like gode som den fullstendige versjonen (Babor & Robaina, 2016; De Meneses-Gaya m.fl., 2009). Disse tre spørsmålene viste til sammen noe lav indre konsistens (*Cronbach's α* = 0.65, *M* = 3.7, *SD* = 2.06).

Opplevelse av foreldrepraksis i egen oppvekst ble målt med en tilpasset versjon av CCNES (Fabes m.fl., 1990). CCNES ble her benyttet som mål på hvordan foreldres egenrapporterte

opplevelser av sine foreldres foreldrepraksis under egen oppvekst. Den er basert på versjonen av CCNES som ble brukt i denne studien for å måle foreldrenes egen emosjonssosialiserende foreldrestil (se over), men med følgende forskjeller. Alle vignetter og beskrivelsene av strategiene ble omformulert til å gjelde seg selv som barn. Som erstatning for ny vignett om å avslutte skjermbruk, ble det heller laget en ny vignett om å avslutte lek: "Hvis du fikk beskjed om å avslutte en lek og reagerte med et raserianfall, ville din forelder typisk...". Det ble også lagt til en responsmulighet til om distraksjon, slik at det var totalt 26 aspekter. Det var høy indre konsistens (*Cronbach's α* varierte fra 0.84 til 0.94).

Sosiale verdier ble målt med World Value Survey (WVS) (worldvaluessurvey.org). WVS ble benyttet for å måle hvilke sosiale verdier foreldrene anser som viktig at barn oppmuntres til å lære hjemme. WVS er hentet fra en verdensomspennende undersøkelse (spørsmål q7 til q17) (WVS 2017-2021, 2017). Foreldrene fikk en liste med 11 verdier, hvor de ble bedt om å markere opp til 5 som de anså for å være særlig viktige. Disse verdiene var: gode manerer, selvstendighet, hardt arbeid, ansvarsfølelse, kreativitet, toleranse og respekt for andre, sparsommelighet og sparing av penger og ting, besluttsomhet og utholdenhet, religiøs tro, å ikke være egoistisk (uselvisk), og lydighet.

Foreldres tilfredshet med forholdet til sin ektefelle/partner ble målt med Relationship Assessment Scale (RAS-1) (Fülöp m.fl., 2022; Hendrick, 1988). Skalaen består opprinnelig av syv utsagn (Hendrick, 1988). Vi benyttet en versjon med et spørsmål som er dokumentert at kan være tilstrekkelig for å måle tilfredshet med parforhold (Fülöp m.fl., 2022). Spørsmålet er "Generelt, hvor tilfreds er du med ditt parforhold? der deltakerne rangerer sin fornøydhets på en fem-punkts Likert-skala, som strekker seg fra 1 = ikke fornøyd til 5 = veldig fornøyd.

Konflikt og problemløsning ble målt med Conflict and Problem-Solving Strategy Scale (CPS) (Helland m.fl., 2023; Kerig, 1996). CPS brukes til å måle foreldrenes samarbeid. CPS måler i utgangspunktet konflikt og problemløsningsstrategier mellom foreldre (Kerig, 1996). En forkortet versjon av CPS ble benyttet i denne studien, basert på arbeid gjort i et annet prosjekt (FamilieForSK studien ved Folkehelseinstituttet i Norge). FamilieForSK har utviklet og publisert validering av en kort versjon med 18 spørsmål (Helland m.fl., 2023). De gjorde tilsvarende analyser på nytt for Foreldrepraksis prosjektet, og basert på deres forslag benyttet Foreldrepraksis prosjektet seks spørsmål om foreldresamarbeid; tre spørsmål om egen atferd (f.eks. "Jeg: Lytter til andres synspunkt") og tre spørsmål om partners atferd (f.eks. "Den andre forelder: Lytter til mitt synspunkt"). Spørsmålene ble besvart på en fem-punkts Likert skala: 1 (*aldri*), 2 (*sjelden*), 3 (*noen ganger*), 4 (*ofte*), 5 (*ikke aktuelt*). I de tilfeller hvor dagens partner var annen enn barnets annen forelder, ble spørsmålene stilt både i forhold til dagens partner og barnets forelder (indre konsistens varierte fra *Cronbach's α* = 0.54 ("jeg aspekter"), til 0.80 ("min partner")).

I tillegg har vi samlet inn blant annet informasjon om følgende mulige prediktorer for foreldrenes foreldrestil: Informasjon om egne søsken; foreldrenes og besteforeldrenes zygositet; besteforeldrenes fødeland og eventuelt år for når foreldre og besteforeldre flyttet til Norge; om foreldrene bor sammen eller ikke; antall barn foreldrene har; og hvor mange barn besteforeldrene fikk. De ble også bedt om informasjon om barnet de har som var nærmest 8 år: Fødeår; rekkefølge i søskenflokk; barnets kjønn; hvilket land de var født i; tilflytnings år; formell tilknytning til barnet (adopsjon, biologisk, foster eller bonus/stebarn); omsorgsoppgaver; hvor stor andel av tiden barna bor hos hver av foreldrene der det er delt omsorgsbasis; og om barnet har utfordringer som krever oppfølging fra offentlige tjenester.

2.3.5 BARNES EMOSJONSREGULERING OG PSYKISK HELSE

Livskvalitet ble målt med KIDSCREEN-10 (The KIDSCREEN group Europe, 2006). KIDSCREEN evaluerer helselatert livskvalitet for barn og unge og deres foreldre. Instrumentet brukes omfattende internasjonalt, og det anbefales som en del av standardsettet med målinger for barn og ungdoms psykiske helse (Krause m.fl., 2021). Kortversjonen med ti spørsmål som brukes i den nåværende studien er evaluert til å være et gyldig mål for generell helsemessig livskvalitet (Ravens-Sieberer m.fl., 2010). Indre konsistens var god ($Cronbach's \alpha = 0.77$, $M = 39.8$, $SD = 4.05$).

Atferdsproblemer ble rapportert av foreldrene ved å benytte en versjon av Parent rating scale for Disruptive Behavior (RS-DBD). Siden vi ikke har funnet gode mål for eksternaliserende vansker i et normalt utvalg, har vi laget en kort skala basert på data og spørsmål som er brukt i MoBa-studien. Skalaen vi brukte har åtte spørsmål, to i hver av de følgende områdene: a) Atferdsproblemer; b) Uoppmerksomhet; c) Hyperaktivitet d) Opposisjonell atferdsforstyrrelse. Spørsmålene besvares på en fire punkt Likertskala fra 1 (aldri) til 4 (ofte). Vi har slått dette sammen til å måle overordnet atferdsproblemer. Indre konsistens var god ($Cronbach's \alpha = 0.80$, $M = 15.4$, $SD = 4.03$).

Emosjonalitet, Aktivitet og Sosialitet (EAS) (Buss & Plomin, 1984). EAS temperament spørreskjema måler de fire temperament dimensjonene: Sjenanse (frykt), emosjonalitet (irritabilitet/sinne), sosialitet (positiv affekt/inkluderende tilnærming) og aktivitet (aktivitetsnivå). En versjon av skjemaet med 20 spørsmål er tidligere validert i norske studier og har vist godt samsvar med andre relevante mål (Mathiesen & Sanson, 2000; Mathiesen & Tambs, 1999). Vår studie bruker en versjon med seks spørsmål som måler sjenanse og negativ emosjonalitet og som er brukt i MoBa studien. Foreldre blir spurt om å vurdere hvor typisk

en atferd er for deres barn ved hjelp av fem svarkategorier fra 1 = *Svært typisk* til 5 = *Ikke typisk*. Indre konsistens var god ($Cronbach's \alpha$: negativ emosjonalitet = 0.72, $M = 3.3$, $SD = 0.87$ og $Cronbach's \alpha$ sjenanse = 0.73; $M = 2.64$, $SD = 0.43$). EAS brukes ikke videre i denne delrapporten.

2.4 ETIKK OG GODKJENNINGER

Forskningsprosjektets protokoll er publisert i OSF (Open Science Framework. DOI 10.17605/OSF.IO/K7UDE). Forskningsprosjektet har samlet inn helselatert og sensitiv informasjon fra deltagerne. Prosjektet er godkjent av Regionale Komiteer for Medisinsk og Helsefaglig Forskningsetikk (REK) (søknad nr 346141). Det er foretatt en personvernkonsekvensutredning (DPIA) som er godkjent av personvernombudet ved Universitetet i Oslo og instituttbestyrer ved Psykologisk institutt (meldingsskjema nr 584188). Alle deltagere har digitalt signert informert samtykke.

Det er også samlet inn informasjon om tredjepart, barna. I dette prosjektet innhentes det ikke samtykke fra barna, da de er under alder for samtykke (16 år) (Helseforskningsloven, § 17). All informasjon om barna er foreldrerapportert. Det er bedt om samtykke til kobling til helseregistre og om å kunne kontakte deltagerne for senere oppfølgingsstudier. Ingen informasjon fra studien vil formidles på en slik måte at enkeltpersoner kan gjenkjennes. Dette gjøres ved at kvalitativ informasjon anonymiseres og kvantitativ informasjon presenteres kun på gruppenivå. Alle data er lagret og behandlet aidentifisert og sikkert på et område spesielt tilpasset datainnsamling og oppbevaring av sensitiv informasjon (universitetets Tjenester for Sensitive Data (TSD)).

2.5 STATISTIKK OG ANALYSER

I denne resultatfremstillingen presenteres først ulike karakteristikk ved utvalget, og deretter beskrives foreldrestil og foreldrepraksis blant foreldre i Norge. Det vil si at vi har undersøkt hvordan foreldre har rapportert om sitt foreldreskap ved å se på foreldrestil målt som seks dimensjoner på PASCQ og støttende og ikke-støttende foreldrepraksis målt ved CCNES.

Vi benyttet korrelasjon for å undersøke sammenhengene mellom mødrenes og fedrenes foreldrestil/praksis. I denne delrapporten har vi benyttet Anova-analyser for å undersøke sammenhenger mellom foreldrestil/praksis og tre sentrale faktorer ved foreldrenes sosioøkonomisk status. Vi benyttet korrelasjoner og regresjonsanalyser for å analysere sammenhenger mellom foreldrestil/praksis og foreldrenes psykisk helse og stressnivå. Vi har videre sett på sammenhenger mellom foreldrestil/praksis og foreldrerapportert livskvalitet og atferdsproblemer hos barnet ved å benytte korrelasjoner.

I utgangspunktet er alle analyser bivarierte, det vil si at det ikke kontrolleres for andre faktorer. Et unntak er analysene av sammenhenger mellom foreldrestil/foreldrepraksis og foreldrenes psykiske helse og stressnivå, hvor separate analyser foretas for å vurdere om disse sammenhengene blir påvirket av foreldres kjønn, inntekt eller interaksjonen mellom psykisk helse og stressnivå.

I rapporten brukes det et signifikansnivå på 5% for å definere grensen for statistisk signifikante sammenhenger. På grunn av stort utvalg i studien vil statistisk signifikante funn ikke nødvendigvis være betydelig i andre sammenhenger. Vi fokuserer derfor på substansielt betydelige funn, definert som minst 1% endring i forklart variasjon.

3 RESULTATER

3.1 DESKRIPTIV ANALYSE OG KARAKTERISTIKKER VED UTVALGET.

I dette avsnittet vil vi belyse karakteristikk ved utvalget i studien. Blant annet har vi sett nærmere på fordeling av utdanning, inntekt, arbeidsforhold, økonomisk stress og etnisitet.

Karakteristikk

Foreldrene var mellom 25-60 år med en gjennomsnittlig alder på 40 år og standard avvik på 5,25 år. Det var flere kvinner enn menn som deltok i studien (57,5% kvinner og 40% menn, ukjent kjønn for 2,5%). De fleste foreldrene (88,6%) var født i Norge, mens 6,4% var født

Tabell 3.1 Fødeland for foreldrene i studien

Etnisitet (fødeland)	Frekvens (n)	Prosent
Afrika	23	0.5
Asia	151	3.0
Latin-amerika	28	0.6
Norden (ekskludert Norge)	75	1.5
Norge	4470	88.6
Vest- og sør-Europa, Australia og USA	116	2.3
Øst-Europa	22	0.4
Manglende data	163	3.2

Note: Fødeland registrert i Folkeregisteret for deltagere som samtykket til slik bruk av registerdata.

utenfor Norge og Norden (Tabell 3.1). Nærmest alle foreldre i undersøkelsen rapporterte å bo med en partner (87,9%).

Utdanning, inntekt og finansielle forhold

En stor andel av foreldrene som deltok i studien rapporterte at de var i full (72,5%) eller deltidsarbeid (16,0%). Det var 5,2% som rapporterte å være uten arbeid, mens 1,8% var studenter (Tabell 3.2).

Tabell 3.2 Arbeidsstatus

Arbeid	Frekvens (n)	Prosent
Student	90	1.8
Fulltidsansatt	3660	72.5
Deltidsansatt	806	16.0
Arbeidsledig, sykemeldt, pensjonert	264	5.2
Annet	110	2.2
Manglende data	118	2.3

Blant mødrene rapporterte 38,5% å ha mer enn 4 års høyskole- og universitetsutdanning, mens 14,7% hadde videregående som høyeste fullførte utdanning, og 1,7% rapporterte ingen utdanning eller kun førskole/grunnskole (Figur 3.1). Blant fedrene hadde 32,8% over fire års høyskole- eller universitetsutdanning, mens 21,7% hadde videregående skole som høyeste fullførte utdanning og 2,5% rapporterte ingen utdanning eller kun grunnskole. Det var altså flere mødre med høyere utdanning enn fedre av de som deltok i studien.

På spørsmål om sin økonomiske situasjon, rapporterte 71,9% av alle foreldrene at de hadde brutto årsinntekt over kr. 500.000, og 82,0% svarte at de klarte seg bra eller veldig bra økonomisk (Tabell 3.3).

Videre undersøkte vi fordeling av inntekt for fedre og mødre (Figur 3.1). Det var klare

Tabell 3.3 Opplevd økonomisk situasjon

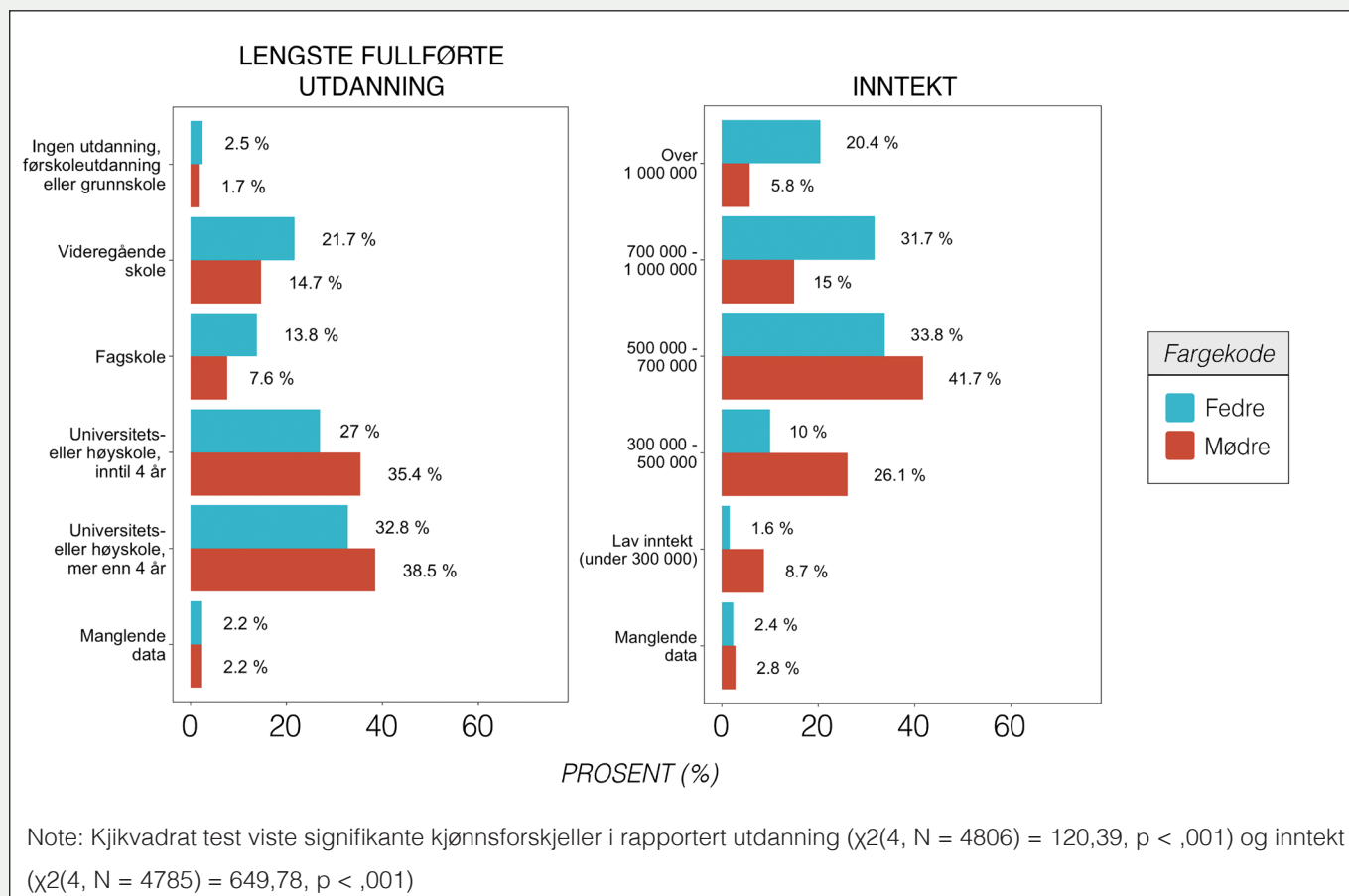
Opplevd økonomisk situasjon	Frekvens (n)	Prosent
Vi klarer oss veldig bra	1340	26.5
Vi klarer oss bra	2802	55.5
Vi klarer oss akkurat	714	14.1
Vi klarer oss dårlig	69	1.4
Vi klarer oss veldig dårlig	14	0.3
Manglende data	109	2.2

forskjeller i rapportert inntekt mellom mødre og fedre, hvor 20,4% av fedrene, sammenlignet med 5,8% av mødrene, rapporterte å tjene mer enn 1 million kroner i året.

Frafallsanalyse

Det ble også gjennomført en frafallsanalyse for å undersøke hvorvidt utvalget som ble analysert var representativt for det totale antallet inviterte (Tabell 3.4). Gjennomsnittlig alder var tilnærmet identisk mellom gruppen som ble analysert og inviterte som ikke er med. På tross av at det var fler fedre enn mødre som ble invitert, var det en betydelig overvekt av mødre i det analyserte utvalget. Det var også noe skjevt utvalg når det gjelder sivilstand, med høyere andel gifte, og færre skilte, blant de inkluderte deltagerne enn de som ikke er med i analysene. Vi inviterte et eget underutvalg basert på helsøsken hvor begge var født i et annet land enn Norge. Det var imidlertid en betydelig lavere svarprosent blant

Figur 3.1 Utdanning og inntekt fordelt på fedre og mødre

disse (16,5%) enn blant underutvalgene basert på tvilling foreldre eller foreldre født av tvillinger. Dette gjenspeiler seg også i at det var en betydelig lavere svarprosent (17,4%) blant personer født utenfor Norden enn personer født i Norge eller resten av Norden. Disse lavere svarprosentene medførte at det var en lavere andel innvandrere og personer født utenfor Norden som ble analysert enn de som ikke ble analysert. Vi inviterte færre personer som selv var grunnlag for uttrekket (selv født av tvilling, var tvilling selv, eller var selv helsøsken født i utlandet) enn relaterte personer (søsken og partnere), delvis fordi vi inviterte både dagens partner og tidligere

Tabell 3.4 Frafallsanalyse

	Analysert		Ikke analysert		t-verdi / χ^2	DF	p-verdi
	Gj.sn. / antall	SD / %	Gj.sn. / antall	SD / %			
Alder	40.84	5.71	40.82	5.22	- 0.17	10412	0.87
Kjønn^a							
Mødre	2899	59.0%	4819	45.8%	232.93	1	< .001
Fedre	2015	41.0%	5704	54.2%			
Uttrekk^a							
Født av tvilling	2525	51.4%	4800	45.6%	300.25	2	< .001
Innvandrere	260	5.3%	1576	15.0%			
Tvillinger	2129	43.3%	4149	39.4%			
Sivilstand^a							
Gift	2884	58.7%	5828	55.4%	20.68	3	< .001
Skilt	249	5.1%	674	6.4%			
Separert	89	1.8%	223	2.1%			
Ugift	1692	34.4%	3798	36.1%			
Fødeland^b							
Norge	4470	91.5%	8369	80.0%	362.66	2	< .001
Norden, ekskludert Norge	72	1.5%	130	1.2%			
Utenfor Norden	343	7.0%	1971	18.8%			
Hovedperson^c							
Hovedperson	2584	51.2%	4425	41.9%	118.00	1	< .001
Ikke hovedperson/ manglende data	2464	48.8%	6129	58.1%			

Note: Sammenligning av deltakere (N = 5048) og inviterte personer som ikke er med i analysene (N = 10554) er foretatt med Kjikvadrat test og t-test.

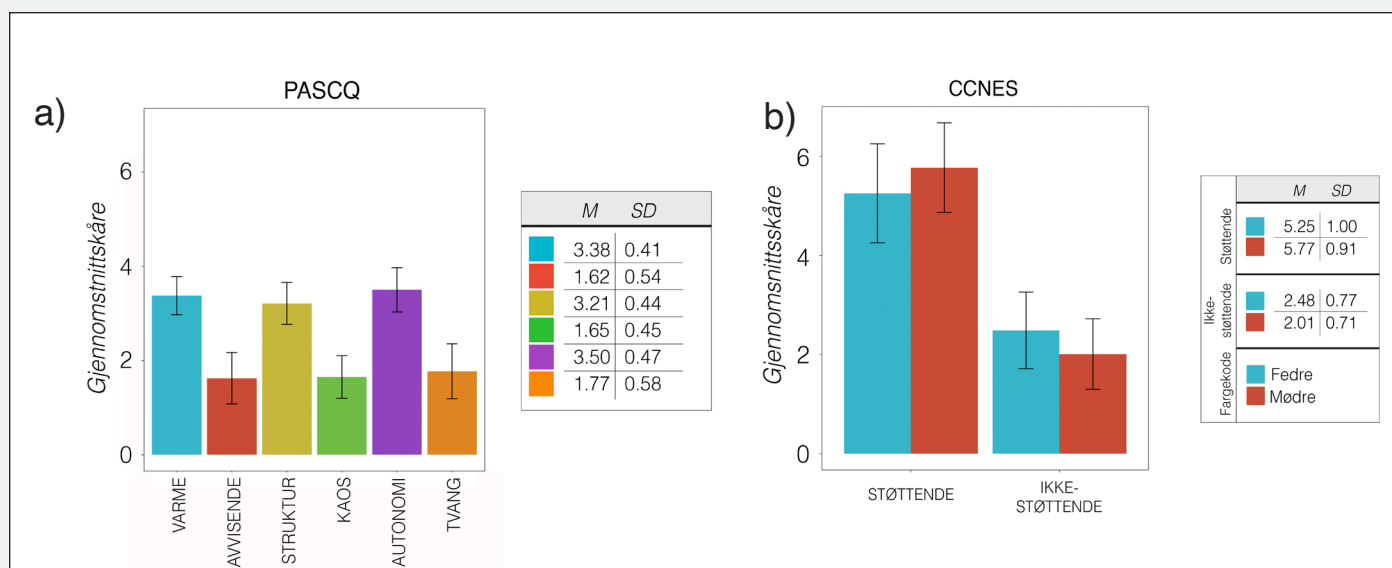
^a Manglende data for 134 deltager, ^b Manglende data for 163 deltager, ^c Ikke differensiert mellom manglende data og deltakere som ikke er hovedperson

Tabell 3.5 Foreldrestil målt med PASCQ

		PASCQ												
		N	Varme		Avvisning		Struktur		Kaos		Autonomi		Tvang	
			M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD
Kjønn	Kvinne	2899	3.44	0.38	1.60	0.55	3.23	0.44	1.63	0.44	3.56	0.45	1.75	0.58
	Mann	2015	3.28	0.42	1.66	0.54	3.18	0.45	1.68	0.46	3.40	0.40	1.80	0.59
	Manglende data	134												
	T-test		14.115		-4.01		4.05		-3.90		11.94		-2.61	
	DF		4911		4911		4912		4912		4911		4912	
	p-verdi		< .001		< .001		< .001		< .001		< .001		.009	

Note: Tabellen viser foreldrestiler målt med PASCQ. Gjennomsnittet (M) og standardavviket (SD) for hver av de to gruppene er vist i separate kolonner for hver subskala. Resultat av t-tester står raden under hver av testene, og frihetsgrader (DF) og signifikansverdi (p) i de to påfølgende radene.

Figur 3.2 Gjennomsnittskårer for foreldrestil målt med med PASCQ og CCNES

Note: Illustrasjonene viser snittskårer for foreldrestiler målt med PASCQ og CCNES. a) Hver stolpe illustrerer en subskala av PASCQ. Standardavvik er indikert ved hjelp av de sorte linjene i toppen av hver stolpe, og gjennomsnitt og standardavvik for hver enkelt subskala i boks til høyre. b) Hver stolpe indikerer en subskala av CCNES, fordelt på kjønn. De rødfargede stolpene viser gjennomsnitt og standardavvik for mødrene i undersøkelsen og de blåfargede stolpene viser gjennomsnitt og standardavvik for fedre i undersøkelsen.

partner hvis man var skilt og delvis fordi vi inviterte både søsken og søsknes partnere. I det endelige analyserte utvalget var det imidlertid tilnærmet like mange i begge grupper.

3.2 OVERSIKT OVER FORELDREPRAKSIS

I denne rapporten har vi sett nærmere på to hovedmål på foreldrepraksis blant foreldre i Norge. Vi har først utforsket ulike dimensjoner for foreldrestil målt med PASCQ: varme, avvising, struktur, kaos, autonomi/støtte og tvang. Vi har videre sett nærmere på to dimensjoner på måleinstrumentet CCNES, støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

Her beskriver vi hvordan foreldrepraksis fordeler seg i hele utvalget samt separat for mødre og fedre. Deretter ser vi på hvordan foreldrepraksis er relatert til sosioøkonomiske forhold.

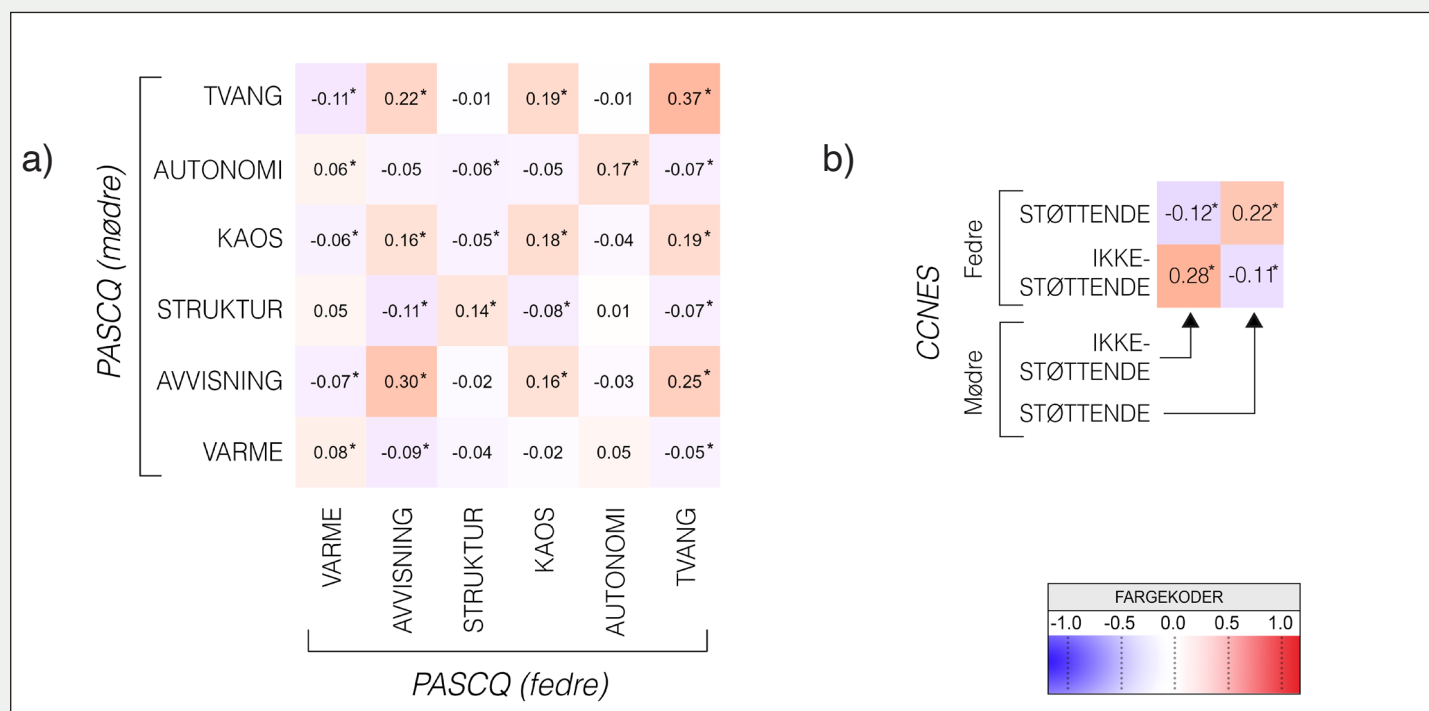
3.2.1 FORELDREPRAKSIS VIST MED PASCQ OG CCNES

PASCQ

Gjennomsnittskårene viser at foreldrene skårer høyere på de tre dimensjonene; varme, struktur og autonomi, enn på kaos, avvising og tvang (se Figur 3.2(a)).

Når vi undersøkte forskjeller på PASCQ mellom mødre og fedre fant vi at mødre rapporterte høyere skåre for varme, struktur og autonomi,

Figur 3.3 Sammenhenger mellom foreldrestiler innad i par

Note: Illustrasjonene viser korrelasjoner (r) mellom mødres og fedres foreldrepraksis. a) Figuren viser sammenhengene mellom PASCQ-skårene for mødre og fedre innad i samme par. b) Matrisen viser sammenhengene mellom foreldrepraksis målt med CCNES for mødre og fedre innad i samme par. Illustrasjon merket med "FARGEKODER" illustrerer styrken på korrelasjoner i alle matriser i resultatdelen (gjelder Figur 3.3a, 3.3b, 3.4a, 3.4b, 3.5a og 3.5b). Blå farge indikerer en negativ korrelasjon, mens rød betyr en positiv korrelasjon. Grad av gjennomsiktighet indikerer styrken på sammenhengene.
*korrelasjonen er signifikant ($p < .05$).

sammenliknet med fedre. Fedre, rapporterte høyere skåre på målene for avvisning, kaos og tvang sammenliknet med mødre. Analyser viste at kjønnsforskjellene var signifikante, men at forskjellene i gjennomsnitt var små (se Tabell 3.5).

CCNES

Foreldrene rapporterte gjennomsnittlig mer støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis ($M = 5.56$, $SD = 0.98$) enn ikke-støttende praksis ($M = 2.21$, $SD = 0.77$). Når vi sammenlignet foreldrepraksis mellom mødre og fedre så vi at mødre oftere rapporterte at de benyttet støttende foreldrepraksis i sitt foreldreskap enn fedrene, $t(4931) = -18.45$, $p < .001$. For ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis rapporterte fedrene noe høyere enn mødrene, $t(4931) = -22.34$, $p < .001$.

3.2.2 FORELDREPRAKSIS INNAD I PAR

PASCQ

Videre har vi undersøkt sammenhenger mellom foreldrenes foreldrepraksis innad i par. Figuren under viser korrelasjon mellom mødre og fedre i par (Figur 3.3(a)). Korrelasjonsmatrisen viser at det er liten grad av samsvar i foreldrestil mellom mødre og fedre i samme par. I den grad vi fant samsvar mellom mødre og fedre var disse sammenhengene moderate, men sterkest i de hjemmene som benyttet foreldrestil som avvisning og tvang. Korrelasjonene er for de fleste sammenhengene små, noe som kan tyde på at selv om det er noen tendenser til likhet eller komplementaritet mellom mødres og fedres foreldrestil, rapporterte hver forelder hovedsaklig sin unike tilnærming til foreldreskapet.

CCNES

Vi undersøkte samvariasjon innad i familier mellom mødre og fedres emosjonssosialiserende foreldrepraksis målt som støttende og ikke-støttende foreldrepraksis. Resultatene vist i Figur

Tabell 3.6 Gjennomsnittsskåre for støttende og ikke-støttende foreldrestil fordelt på sosioøkonomiske variabler

		CCNES				
		N	SEF		ISEF	
			M	SD	M	SD
Inntekt	Lav inntekt (mindre enn 300 000)	298	5.92	0.82	2.13	0.82
	300 000 – 500 000	982	5.77	0.91	2.11	0.91
	500 000 - 700 000	1943	5.56	1.01	2.15	1.01
	700 000 – 1 000 000	1095	5.38	0.97	2.32	0.97
	Over 1 000 000	592	5.36	0.96	2.39	0.96
	Manglende data	138				
	F-statistikk			35.00		13.04
DF			4, 4905		4, 4905	
p-verdi			< .001		< .001	
Arbeidssituasjon	Student	90	5.74	0.91	2.01	0.83
	Fulltidsansatt	3660	5.49	0.99	2.25	0.77
	Deltidsansatt	806	5.66	0.95	2.08	0.73
	Arbeidsledig, sykemeldt, pensjonert	264	5.99	0.84	2.09	0.79
	Annet	110	5.90	0.86	2.16	0.94
	Manglende data	118				
	F-statistikk			23.95		10.62
DF			4, 4925		4, 4925	
p-verdi			< .001		< .001	
Lengste fullførte utdanning	Ingen utdanning, førskoleutdanning eller grunnskole	106	5.81	1.01	2.29	0.87
	Videregående skole	889	5.60	0.98	2.36	0.84
	Fagskole	517	5.56	0.95	2.37	0.82
	Universitets- eller høyskole, inntil 4 år	1605	5.54	0.98	2.16	0.73
	Universitets- eller høyskole, mer enn 4 år	1817	5.54	0.98	2.11	0.73
	Manglende data	113				
	F-statistikk			2.35		25.38
DF			4, 4930		4, 4930	
p-verdi			.052		< .001	

Note: Det er benyttet Oneway Anova test for å analysere om det er sammenheng mellom støttende (SEF) og ikke støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis (ISEF), ihht CCNES og de tre sosioøkonomiske variablene inntekt, arbeidssituasjon og lengste fullførte utdanning.

Tabell 3.7 Gjennomsnittsskårer for PASCQ-skalaer fordelt på sosioøkonomiske variabler

		PASCQ													
		N	Varme		Avvisning		Struktur		Kaos		Autonomi		Tvang		
			M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	M	SD	
Inntekt	Lav inntekt (mindre enn 300 000)	298	3.43	0.37	1.62	0.57	3.23	0.45	1.66	0.47	3.60	0.46	1.78	0.60	
	300 000 - 500 000	982	3.40	0.38	1.58	0.54	3.23	0.44	1.61	0.44	3.53	0.45	1.76	0.59	
	500 000 - 700 000	1943	3.39	0.41	1.62	0.54	3.20	0.44	1.66	0.46	3.52	0.46	1.78	0.58	
	700 000 - 1 000 000	1095	3.33	0.41	1.66	0.56	3.19	0.44	1.67	0.45	3.44	0.48	1.79	0.58	
	Over 1 000 000	592	3.36	0.43	1.62	0.52	3.24	0.46	1.65	0.43	3.45	0.48	1.72	0.58	
	Manglende data	138													
	F-statistikk		6.12		2.77		1.91		2.65		11.71		1.42		
DF		4,4904		4,4904		4,4905		4,4905		4,4904		4,4905			
p-verdi		< .001		.026		.106		.031		< .001		.223			
Arbeidssituasjon	Student	90	3.41	0.38	1.66	0.60	3.15	0.42	1.69	0.46	3.52	0.47	1.76	0.61	
	Fulltidsansatt	3660	3.36	0.41	1.63	0.54	3.21	0.45	1.65	0.45	3.48	0.47	1.77	0.58	
	Deltidsansatt	805	3.39	0.39	1.62	0.54	3.22	0.43	1.66	0.45	3.51	0.46	1.78	0.58	
	Arbeidsledig, sykemeldt, pensjonert	264	3.48	0.36	1.59	0.54	3.21	0.44	1.56	0.42	3.62	0.44	1.76	0.57	
	Annet	110	3.41	0.40	1.59	0.56	3.25	0.49	1.66	0.50	3.59	0.47	1.77	0.55	
	Manglende data	137													
	F-statistikk		5.83		0.46		0.86		3.21		6.46		0.48		
DF		4,4924		4,4924		4,4924		4,4924		4,4924		4,4924			
p-verdi		< .001		.764		.485		.012		< .001		.996			
Lengste fullførte utdanning	Ingen utdanning, forskoleutdanning eller grunnskole	106	3.35	0.45	1.69	0.60	3.23	0.48	1.69	0.54	3.49	0.45	1.86	0.63	
	Videregående skole	889	3.34	0.40	1.54	0.50	3.21	0.46	1.60	0.44	3.48	0.47	1.77	0.58	
	Fagskole	517	3.31	0.42	1.60	0.51	3.18	0.44	1.67	0.46	3.46	0.48	1.77	0.58	
	Universitets- eller høyskole, inntil 4 år	1605	3.37	0.40	1.64	0.56	3.21	0.43	1.67	0.45	3.50	0.47	1.80	0.59	
	Universitets- eller høyskole, mer enn 4 år	1817	3.42	0.40	1.65	0.56	3.22	0.44	1.65	0.45	3.52	0.46	1.74	0.57	
	Manglende data	113													
	F-statistikk		10.19		7.62		0.966		3.539		2.368		2.928		
DF		4,4929		4,4929		4,4929		4,4929		4,4929		4,4929			
p-verdi		< .001		< .001		.425		.007		.050		.020			

Note: Det er benyttet Oneway Anova test for å analysere om det er sammenheng mellom de seks foreldrestilene målt med PASCQ og de tre sosioøkonomiske variablene inntekt, arbeidssituasjon og lengste fullførte utdanning.

3.3(b)) peker på en moderat positiv sammenheng ($r = 0.22, p < .05$) mellom støttende praksiser hos mødre og fedre. Dette indikerer at i familier der den ene forelder ofte bruker støttende praksiser, er det mer sannsynlig at den andre forelder også gjør det.

For ikke-støttende praksiser ser vi også en positiv sammenheng ($r = 0.28, p < .05$) mellom mødre og fedre. Dette kan tyde på at det i noen tilfeller er en tendens til at begge foreldrene kan bruke ikke-støttende praksiser sammen. De moderate sammenhengene indikerer at mesteparten av variasjonen i rapportert foreldrestil er relatert til individuelle forhold hos hver forelder.

3.3 FORHOLD SOM HENGER SAMMEN MED FORELDREPRAKSIS

3.3.1 UTDANNING, INNTEKT OG ARBEIDSFORHOLD

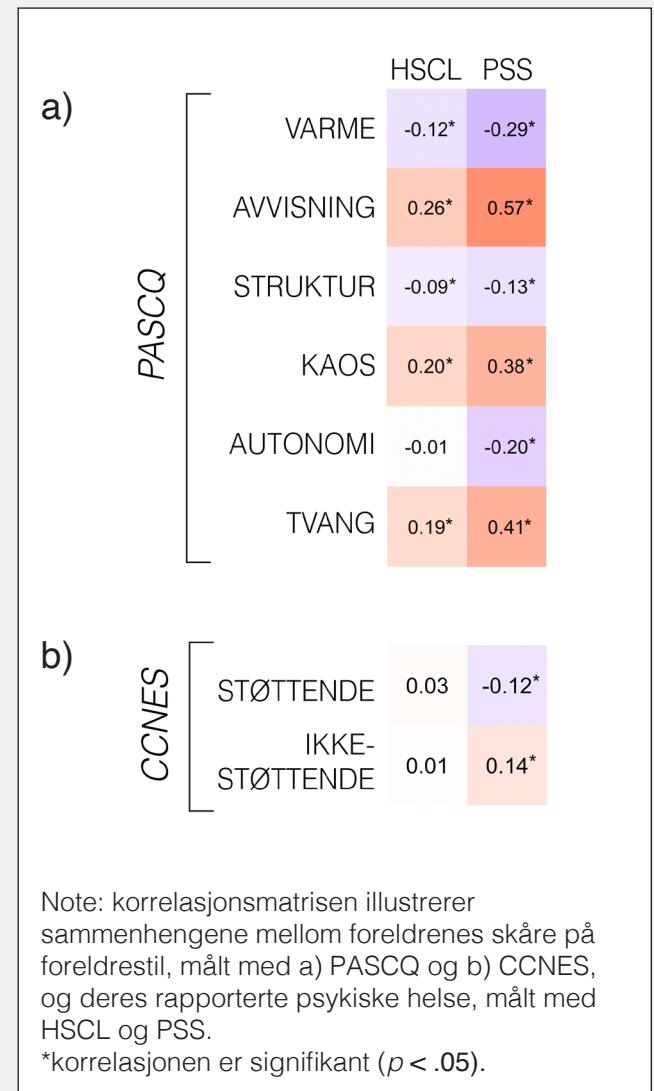
PASCQ

Resultatene fra ANOVA-analyser viser begrensede sammenhenger mellom de seks dimensjonene av foreldrestilene på PASCQ og de sosioøkonomiske variablene arbeidsstatus, utdanning og inntekt (Tabell 3.7). De med høyest inntekt rapporterte gjennomsnittlig om mindre varme og autonomi enn de med lav inntekt. De med lengst utdanning rapporterte imidlertid gjennomsnittlig mer varme enn de med kort utdanning. Selv om disse sammenhengene var statistisk signifikant, var forskjellene små.

CCNES

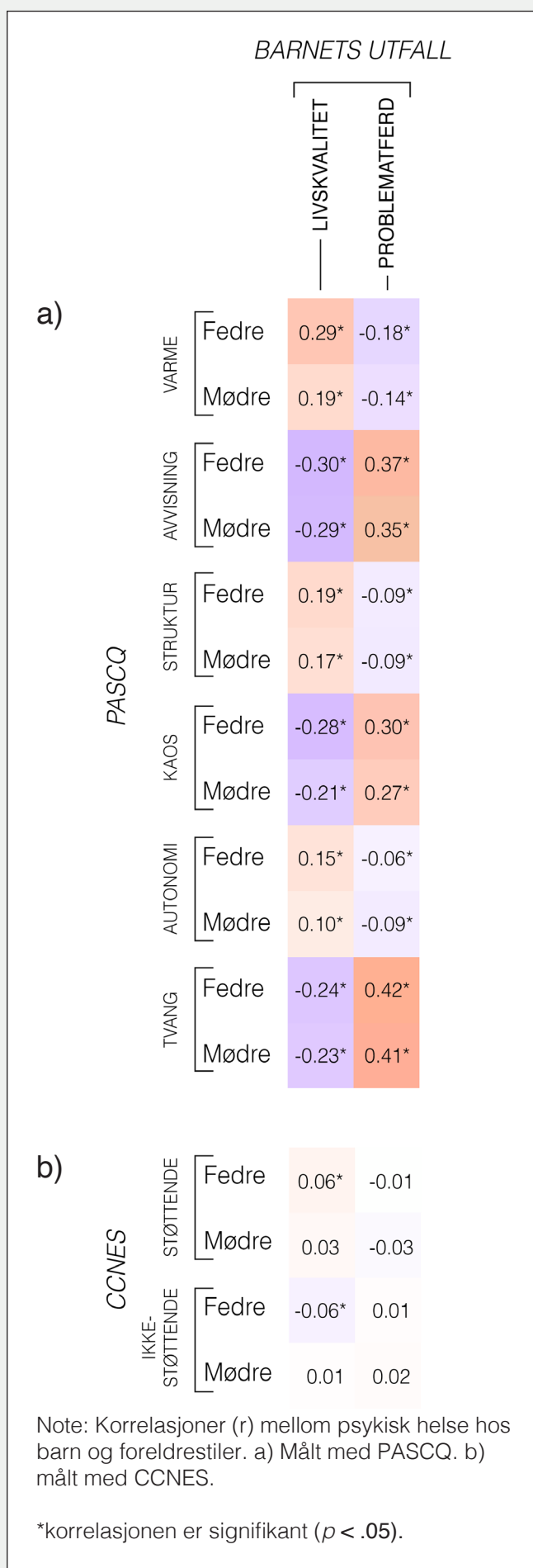
Vi undersøkte videre hvordan sosioøkonomiske forhold som inntekt, arbeidssituasjon og utdanning hang sammen med støttende og ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Undersøkelsene våre viste at det er en negativ trend i støttende stil med økende utdanningsnivå, inntekt og arbeid (Tabell 3.6). Det ble rapportert mest støttende foreldrestil blant

Figur 3.4 Sammenhenger mellom foreldrestil og psykisk helse hos foreldre

de med lavest inntekt, blant de som ikke hadde arbeid, og blant foreldre uten formell utdanning eller kun grunnskoleutdanning. Tilsvarende ble det rapportert mest ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis blant de som hadde høyest inntekt og var fulltids ansatte. De med lengst utdanning rapporterte imidlertid gjennomsnittlig om minst ikke-støttende foreldrepraksis.

Figur 3.5 Sammenhenger mellom foreldrestil og barnas atferd

3.3.2 PSYKISK HELSE, FORELDRE- STRESS OG FORELDREPRAKSIS

PASCQ

Figur 3.4a viser hvordan foreldrenes psykiske helse og opplevd foreldrestress er relatert til deres foreldrestil målt med PASCQ. Sammenhengene går i retning av at jo mindre stresset eller engstelige og triste foreldrene er, jo mer positiv er deres foreldrestil. Korrelasjonene indikerer at foreldrestil generelt er sterkere relatert til stress hos foreldrene enn foreldrenes psykiske helse. Det er også en tendens til at sammenhengene er sterkere mellom psykisk helse/stress og negative foreldrestiler enn med positive foreldrestiler.

Vi undersøkte videre betydning av kombinasjonen dårlig psykisk helse og opplevd stress. Dette ble gjort med regresjonsanalyse hvor interaksjonen mellom psykisk helse og stress ble inkludert for å predikere foreldrestil. Analysene viste imidlertid at det ikke var noen betydelig effekt av å ha både dårlig psykisk helse og stress, utover effekten av å ha enten dårlig psykisk helse eller stress, på noen av foreldrestilene (< 1% endring i forklart variasjon ved å inkludere interaksjonsleddet i tillegg til hovedeffektene).

Vi undersøkte på tilsvarende måte om det var kjønnsforskjeller i hvordan psykisk helse eller stress var relatert til foreldrestiler. Det var ingen betydelig endring i hvor godt modellene forklarte foreldrestil når vi inkluderte interaksjonsledd mellom kjønn og psykisk helse eller stress. Det vil si at det ikke var noen betydelig forskjell mellom kjønnene i sammenhengen mellom psykisk helse/stress og foreldrestiler.

Det var heller ikke vesentlig forskjell i sammenhengen mellom psykisk helse/stress og foreldrestiler for de med høy versus lav inntekt. Som ovenstående ble dette analysert ved å inkludere interaksjonen mellom inntekt og psykisk helse eller stress, hvor det ikke ble funnet noen endring i forklart variasjon i PASCQ over 1%.

CCNES

Sammenhengen mellom emosjonssosialiserende foreldrestiler og psykisk helse eller foreldres opplevde stress ble undersøkt på tilsvarende måte som for PASCQ. Det var ingen betydelige sammenheng mellom foreldrenes psykiske helse og deres støttende eller ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrestil (Figur 3.4(b)). Det var imidlertid sammenheng mellom slike foreldrepraksiser og foreldrenes opplevde stress, om enn i noe begrenset omfang ($r = 0.12 - 0.14$). Disse sammenhengene gikk i samme retning som for PASCQ, det vil si at mindre stress var relatert til mer støttende og mindre ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

Det er ingen betydelige interaksjonseffekter av inntekt, kjønn eller kombinasjon av stress og psykisk helse på emosjonssosialiserende foreldrestiler. Det vil si at sammenhengen mellom emosjonssosialiserende foreldrepraksis og psykiske helseproblemer eller stress ikke blir påvirket av hverken kjønn, inntekt eller kombinasjonen av psykiske plager og stress.

3.3.3 FORELDREPRAKSIS OG BARNES ATFERDSPROBLEMER OG LIVSKVALITET

I denne delen ønsket vi å se på sammenhengen mellom mødre og fedres rapporterte foreldrestil og foreldrenes rapport av barnets livskvalitet og atferdsproblemer. Vi har undersøkt livskvalitet og atferdsvansker hos barnet som en aggregert skåre summert av både mor og fars rapport. Vi undersøkte først korrelasjoner med foreldrestil målt med PASCQ og deretter mor og fars rapport av emosjonssosialisert foreldrepraksis. Analysene ble gjennomført med bivariante korrelasjoner innad i par.

PASCQ

En varm foreldrestil er positivt korrelert med barnets livskvalitet for både mødre og fedre, som

vist i Figur 3.5a. Denne korrelasjonen var noe høyere for fedre enn mødre. Både foreldrestiler med struktur og autonomi var positivt korrelert med barnets livskvalitet. En foreldrestil som er avvisende, kaotisk eller med mye tvang var negativt korrelert med barnets livskvalitet for både fedre og mødre, noe som tyder på at disse oppdragelsesmåtene kan være knyttet til dårligere livskvalitet hos barnet.

Vi har også sett på hvordan foreldrepraksis henger sammen med atferdsproblemer. Både mødrenes og fedrenes varme i foreldrestil er negativt korrelert med atferdsproblemer, noe som betyr at høyere varme er assosiert med færre atferdsproblemer hos barnet. Vi fant også at autonomi og strukturert foreldrestil for mødre har en svak negativ korrelasjon med atferdsproblemer hos barnet.

Alle de tre foreldrestilene; avvisning, kaos og tvang, var positivt korrelert med atferdsproblemer og negativt korrelert med livskvalitet, noe som indikerer at slike foreldrestiler er relatert til flere atferdsproblemer og dårligere livskvalitet.

Oppsummert viser korrelasjoner mellom foreldrenes gjennomsnittsskåre på barnets helsefremmende livskvalitet og foreldrestil målt med PASCQ at barn har høyere livskvalitet og færre atferdsproblemer når de vokser opp i et hjem hvor foreldrene har foreldrestiler preget av lite avvisning, kaos og tvang.

CCNES

Det er svake korrelasjon mellom emosjonssosialisert foreldrepraksis hos fedrene og barnets livskvalitet (Figur 3.5(b)). Dette tyder på at en støttende foreldrepraksis fra fedre er svakt assosiert med bedre livskvalitet for barnet. Det var ingen sammenhengene mellom emosjonssosialisert foreldrepraksis og atferdsproblemer for hverken mødre eller fedre.

4 DISKUSJON OG IMPLIKASJONER

I denne delen vil vi presentere og diskutere hovedfunnene om hvilke foreldrestil og praksis foreldre i Norge rapporterer og hva som henger sammen med dette. Foreldrene i denne studien ble bedt om å rapportere sin foreldrestil og emosjonssosialiserende foreldrepraksis overfor barnet som var nærmest 8 år.

4.1 KARAKTERISTIKKER VED UTVALGET

En betydelig andel av deltakerne oppga å være gift og å bo sammen med en partner. Dette tyder på at studien hovedsakelig reflekterer perspektiver fra foreldre i stabile parforhold. På tross av at vi inviterte en overrepresentativitet av deltagere født i utlandet, består det endelige utvalget av en noe større andel deltagere født i Norge (91,5%) enn i befolkningen generelt (86,4%) (SSB, 2024). Det var en noe høyere prosentandel kvinner enn menn med høyere utdanning som deltok i studien, noe som reflekterer kjønnsfordelingen av høyere utdanning i Norge (SSB, 2022). Det er imidlertid en betydelig høyere andel foreldre med universitets- eller høyskoleutdannelse i vårt utvalg enn i den norske befolkningen i samme alder (SSB, 2022). Økonomisk sett rapporterte omtrent $\frac{3}{4}$ av foreldrene om en personinntekt over kr. 500.000NOK og vurderte å klare seg godt økonomisk. Flere mødre enn fedre arbeidet imidlertid deltid, og langt flere fedre rapporterte høyere inntekt enn kvinnene, noe som kan reflektere kjønnsrollemønstre i arbeidsmarkedet eller preferanser i arbeidslivet.

4.2 FORELDREPRAKSIS

Studiens resultater viser at foreldrene generelt skårer høyere på aspekter av foreldrepraksis som varme og støtte enn aspekter som kaos og avvisning. Dette antyder at et flertall av norske foreldre legger vekt på en støttende og strukturert tilnærming i oppdragelsen.

I våre data ser vi en liten forskjell mellom mødre og fedre i foreldrestil som samsvarer med internasjonale studier (Yaffe, 2023), som har funnet at mødre oftere oppfatter seg som autoritative, altså mer støttende, men også mer kontrollerende, enn fedrene. Fedrene på sin side oppgir å være mer autoritære (Yaffe, 2023). Tilsvarende rapporterte mødre i vår studie om høyere nivåer av varme, struktur og støtte enn fedrene, mens fedrene oppga noe høyere forekomst av avvisning, kaos og tvang enn mødre. Disse kjønnsforskjellene i foreldrepraksis er statistisk signifikante, og kan reflektere tradisjonelle kjønnsroller eller kjønns spesifikke tilnærminger til oppdragelse. Samtidig er gjennomsnittsforskjellene i hvor mye mødre og fedre benytter de ulike stilene små.

Når det gjelder emosjonssosialiserende foreldrepraksis målt med CCNES, indikerer gjennomsnittsskårene at foreldrene i større grad benyttet støttende fremfor ikke-støttende praksis. Spesielt rapporterte mødre om hyppigere bruk av støttende foreldrepraksis sammenlignet med fedrene. Fedrene oppga imidlertid mer ikke-støttende praksis enn mødre, noe som kan antyde at mødre tenderer til å engasjere seg i

mer følelsesmessig støttende adferd, mens fedre kan ha en tendens til en mer distansert og ikke-støttende praksis.

Mødre og fedre har større sannsynlighet for å rapportere samme foreldrestil innad i familien enn tilfeldighetene skulle tilsi. Styrken på sammenhengen med partners/medforelders foreldrestil tilsier imidlertid at det hovedsakelig er andre forhold som påvirker hvilken foreldrestil man rapporterer enn hva din partner/medforelder rapporterer eller gjør. Tilsvarende fant Eriksen (2023) liten sammenheng i foreldrepraksis innad i par. Hovedoppgaven til Eriksen (2023), som baserer seg på dataene i Foreldrepraksis prosjektet, dokumenterer at sammenhengen mellom kombinasjoner av foreldrestil hos foreldrene og utfall hos barnet er komplekst.

Han fant en positiv sammenheng mellom foreldrepraksis og barnets livskvalitet når begge foreldrene hadde lik foreldrestil, men ikke for foreldre hvor de begge viste støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis. Sammenhengen mellom foreldres foreldrestil og barnets livskvalitet varierte også etter respondentenes kjønn når mor hadde høy støttende og far hadde høy støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis.

Vi har i denne delrapporten ikke fokusert på, eller inkludert i analysene, tvilling perspektivet. Zheleva og Zompolini (2023), som benyttet data fra Foreldrepraksisprosjektet, har imidlertid benyttet slik informasjon for å vurdere i hvilken grad elementer av foreldrenes emosjonssosialiserende foreldrepraksis påvirkes av genetiske og miljømessige faktorer, spesielt ved å se på tvillingforeldres oppdragelsesstil.

Resultatene viste at genetiske faktorer spiller en rolle i å forklare variasjonen i emosjonssosialiserende praksis, men at erfaringer som bidrar til forskjeller mellom familiemedlemmer (erfaringer

familiemedlemmene ikke har felles) er enda viktigere.

4.3 FORELDREPRAKSIS OG SAMMENHENG MED SOSIOØKONOMISKE FORHOLD

Foreldre med lavere inntekt rapporterer om mer støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis eller foreldrestil med varme sammenlignet med dem som tjener mer. Tilsvarende ser vi at en høyere inntekt korresponderer med mer ikke-støttende praksis. Lignende funn fant vi for utdanning: foreldre uten utdanning utover grunnskolen oppga mest støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis, mens foreldre med høyest utdanning rapporterte om mer ikke-støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis enn dem med mindre utdanning.

Dette ser ut til å stå i motsetning til enkelte tidligere empiriske studier som viser at foreldre i høyere inntektsgrupper oppgir å være mer sensitive og å oftere ta barnets perspektiver enn foreldre i lavere inntektsgrupper (Ayoub & Bachir, 2023; Bornstein, 2019). Det er vanskelig å si noe om hva disse funnene betyr, da sammenhengen mellom sosioøkonomisk status og foreldrepraksis er kompleks og har ofte sammenheng med andre faktorer som etnisitet, psykisk helse og arv (Bornstein, 2019).

Man skal også huske på at resultatene er påvirket av metoden. For eksempel er det mulig at personers kunnskap om hva som er ønskelig eller forventet atferd kan påvirke resultatene. For eksempel er det mulig at personer med høyere utdanning i større grad har kunnskap om fordelene med emosjonssosialiserende foreldrepraksis, og dermed rapporterer om mindre av slik atferd fordi de føler eller er bevisst på at de ikke gjør det som er forventet eller gunstig. Deres svar er dermed en refleksjon av forskjell mellom forventet og faktisk atferd, og

ikke kun en refleksjon av faktisk atferd. Det kan være interessant å utforske temaet videre i senere studier basert på foreldrepraksisprosjektet.

Når det gjelder arbeidssituasjon, rapporterte fulltidsansatte foreldre lavere nivåer av støttende emosjonssosialiserende foreldrepraksis og mindre av foreldrestiler som varme og autonomi enn dem som ikke var i arbeid. Tilsvarende funn, men i noe mindre grad, fant vi for deltidsansatte. En mulig årsak kan være tidsklemme, hvor det er mindre tilgjengelig tid og energi til støttende emosjonssosialiserende praksis når man kombinerer arbeid og foreldrerolle. Tilsvarende kan det være mindre tid til å vise varme og gi barnet tid til å utvikle sin autonomi i dagliglivet.

Oppsummert kan det se ut til at foreldre med lavere inntekt og mindre formell utdanning vektlegger en mer støttende tilnærming, mens de med høyere inntekt og mer utdanning kan ha en tendens til å rapportere om mindre bruk av støttende metoder. Det var også en tendens til at de i arbeid rapporterte om mindre støttende foreldrepraksis, og foreldrestiler med mindre varme og autonomi. Disse trendene var signifikante, men forskjellene i gjennomsnitt var svært små. Det er derfor uklart om sosioøkonomiske faktorer har substansiell betydning for foreldrepraksis i Norge.

4.4 FORELDREPRAKSIS OG SAMMENHENG MED FORELDRES PSYKISKE HELSE OG FORELDRESTRESS

I våre undersøkelser fant vi at foreldrestress er relatert til mindre positiv og mer negativ foreldrepraksis/stil. De sterkeste sammenhengene var mellom foreldrestress og negative foreldrestiler som avvisning, kaos og tvang. Disse sammenhengene var uavhengige av foreldrenes kjønn, foreldrenes inntekt eller om foreldrene både hadde psykiske problemer og

foreldrestress samtidig. Tilsvarende fant vi at et høyt nivå av angst og/eller depresjon korrelerer med negative foreldrestiler som avvisning kaos og tvang. Amundsen og Gjesmoe (2023) fant i sin oppgave også at alkoholbruk hang sammen med økt bruk av ikke-støttende foreldrestil og redusert bruk av støttende foreldrestil (CCNES). Deres oppgave var basert på dataene i Foreldrepraksisprosjektet, og understreker viktigheten av å selv erkjenne den potensielle risikoen ved mindre alvorlige drikkemønstre, som vanligvis oppfattes som ikke-skadelige, for emosjonssosialiserende foreldrestil.

Våre funn underbygger delvis teorier som Familiestress-hypotesen. Familiestress-hypotesen beskriver prosesser for hvordan foreldrestress, f.eks. dårlig økonomi, kan bidra til at foreldrene utvikler psykiske vansker eller konflikter mellom foreldrene, som igjen kan medføre en negativ foreldrestil med mindre involvering og mer kaos, som igjen kan ha negative konsekvenser for barnets utvikling (Bøe, 2015; regjeringen.no, 2023).

Man bør imidlertid være forsiktig med tolkning av funnene i retning av å dokumentere årsakssammenhenger. For eksempel var sammenhengene med foreldrestil høyere for foreldrestress enn foreldrenes psykiske helse, noe som er ulogisk hvis foreldrestress skal påvirke foreldrestil via foreldrenes psykiske helse. Sammenhengene kan også være transaksjonelle, hvor hvert element påvirker hverandre over tid. Det kan også være andre elementer vi ikke foreløpig har undersøkt som medvirker til sammenhengen, for eksempel forhold ved barnet som bidrar både til foreldrestress og påvirker samhandlingene mellom foreldrene og barnet. I den forbindelse er det viktig å huske på kombinasjon av to forhold: 1) spørsmålene inkludert i vårt mål på foreldrestress omhandler hovedsakelig spørsmål relatert til hvordan foreldrene blir påvirket av sine barn, og ikke hvordan foreldrene blir påvirket av andre stressfaktorer som økonomi, konflikter med

andre, traumer e.l. 2) sammenhengen mellom foreldrestress og foreldrestiler/-praksis ble hovedsakelig observert for foreldrestilene tvang, avvising og kaos. Det vil si at en sannsynlig tolkning av sammenhengen mellom stress og foreldrestil/-praksis er at forhold ved barnet bidrar til foreldrestress og foreldrenes bruk av slike foreldrestiler.

Resultatene peker dermed på en viktig implikasjon: når foreldre opplever foreldrestress kan det føre til mindre støttende og mer avvissende atferd, men det kan også være at barnas atferd påvirker foreldrestress. Det er viktig å også være oppmerksom på barnets rolle i dynamikken mellom barn og foreldre. Det vil si at tegn på foreldrestress kan peke på et behov for støtte til foreldre, spesielt for foreldre som er i situasjoner som kan bidra til økt opplevelse av stress, som for eksempel å ha barn med spesielle hjelpebehov eller utfordrende atferd.

4.5 FORELDREPRAKSIS OG SAMMENHENG MED BARNAS LIVSKVALITET OG ATFERDSPROBLEMER

Vi undersøkte sammenhengen med to ulike spørreskjemaer knyttet til foreldrenes foreldrestil og praksis og to utfall hos barnet; livskvalitet og atferdsproblemer.

Med hensyn til barns livskvalitet, viser våre funn at foreldrestiler som varme og autonomi er positivt relatert til livskvalitet, og at foreldrestiler som autoritær og tvang er negativt relatert til barnas livskvalitet. Disse resultatene støtter opp under funn fra en rekke internasjonale studier, som peker på at støttende og varm foreldrestil var assosiert med bedre livskvalitet hos barn, mens en autoritær og forsømmende foreldrestil er assosiert med lav grad av livskvalitet (Blaasvær & Ames, 2019). De underbygger også Familiestresshypotesen, som viser at foreldrestress kan henge

sammen med foreldrepraksis og kan ha negative konsekvenser for barnets utvikling (Bøe, 2015; regjeringen.no, 2023).

Det er imidlertid viktig å understreke at foreldrepraksis også er påvirket av barnets atferd. Det er ikke kun foreldrenes praksis som påvirker hvordan barna har det, men også barnas atferd og temperament kan påvirke foreldrenes praksis (Bell, 1968; O'Connor, 2002). Om man har et "vanskelig barn" så kan det eksempelvis bidra til økt bruk av autoritær foreldrestil. I en studie av Larsson og kolleger (Larsson et al., 2008) fant de for eksempel at barnets antisosiale atferd bidro til at foreldrene reagerte med negativ foreldrepraksis. Dette støttes delvis av funn i vår studie. Mens struktur og autonomi ikke er betydelig relatert til barnets problematferd, er problematferd betydelig relatert til foreldrestiler som innebærer tvang, avvising og kaos. Samtidig er foreldrestilene tvang, avvising og kaos mer relatert til barnas problematferd enn deres livskvalitet. Dette kan tyde på at foreldrestiler som innebærer tvang, avvising eller kaos har mer negative konsekvenser for barnas atferd enn deres livskvalitet, eller at barnas problematferd i større grad påvirker slike foreldrestiler enn foreldrestiler som varme, struktur og autonomi.

Naturlige konsekvenser av å ha barn med alvorlige atferdsproblemer er at man føler seg nødt til å utøve mer tvang, at man rapporterer at man avviser, eller at man opplever mer kaos i sin foreldrestil, enn når man har barn uten slike atferdsproblemer (Saarni, 2006; Sameroff, 2009). Sett i sammenheng med funnene om foreldrestress, kan man tenke seg transaksjonelle prosesser mellom barns problematferd, foreldres stress basert på deres samspill med barna, og foreldres negative foreldrestil som tvang, avvising og kaos. Dette underbygges av at det er foreldrestress, og ikke så mye foreldrenes psykiske helse, som er relatert til foreldrestil, og både foreldrestress og barnas problematferd er relatert hovedsakelig til foreldrestilene tvang, avvising og kaos. I denne forbindelse

er det verdt å merke seg at hovedoppgaven til Andersen og Berg (2023), som baserer seg på Foreldrepraksisprosjektets data, fant at foreldrestress har en negativ sammenheng med barnets livskvalitet. Andersen og Berg (2023) fant også at det å være skilt eller separert har en indirekte negativ sammenheng med barns helse og trivsel mediert via økt foreldrestress.

Slike mer komplekse sammenhenger er foreløpig ikke undersøkt mer utdypende i våre data, men kan være interessant å undersøke nærmere i senere studier. Det er imidlertid behov for longitudinelle data eller intervensjonsstudier for å få informasjon om årsakssammenhenger i det komplekse samspillet mellom barnets atferd og foreldrepraksis.

Samlet sett understreker disse resultatene viktigheten av å forstå det komplekse samspillet mellom barn og foreldre. Det er viktig å bidra til en støttende og varm foreldrestil for å fremme livskvalitet hos barn. Det er imidlertid viktig å være klar over at i tilfeller der hvor tvang og avvising henger sammen med atferdsproblemer kan dette også skyldes at barnets vansker medvirker til en mer autoritær foreldrestil. Resultatene må tolkes med forsiktighet da både genetik og andre faktorer ved barnet og i miljøet kan konfundere de observerte sammenhengene. Dette er ikke undersøkt i denne studien.

4.6 STYRKER OG SVAKHETER VED STUDIEN

Det er flere styrker ved denne studien. Foreldrepraksis er en av de største studiene av hvordan foreldre utøver sin foreldrepraksis hvor utvalget inkluderer begge foreldrene innad i en familie. Det store utvalget i studien, bidrar til økt statistisk styrke som bidrar til pålitelige og meningsfulle resultater. Videre har studien et bredt spekter av mål på foreldrestil og praksis, sammen med selvrapport på foreldrestress og mental helse. I studien har vi også informasjon fra

Folkeregisteret, noe som kan bidra til å redusere skjevhet knyttet til selvrapporing. I denne studien har vi ikke undersøkt forskjeller eller likheter mellom foreldre som er søsken eller tvillinger, men det er anledning til å undersøke dette i analyser på ett senere tidspunkt.

Denne studien har også en rekke begrensninger. Datainnsamlingen kan ikke undersøke retningen på sammenhengene. Per i dag har vi kun undersøkt ett måletidspunkt, det betyr at vi kun kan undersøke sammenhenger, men ikke hvilke faktorer som påvirker hvem. Det vil være en styrke med flere måletidspunkter for å senere kunne si noe om retningen på sammenhengen som er undersøkt.

En fordel med studien er at vi inviterte et representativt utvalg av foreldre i Norge. Det er imidlertid forskjeller i det endelig utvalget og foreldre i Norge. Det er for eksempel en lavere andel blant deltagerne som er født utenfor Norge, og utvalget gjenspeiler dermed ikke helt den kulturelle mangfoldigheten blant foreldre i Norge. Dette kan være resultat av forutsetningen om å kunne norsk, ettersom spørreskjemaet kun var på norsk. Det er betydelig flere mødre enn fedre med i studien, en skjevhet som kan være et resultat av større interesse i temaet for studien blant mødre enn fedre. Som vanlig i spørreundersøkelser, er utdanningsnivået høyere blant deltagerne enn blant befolkningen. Vi har derfor undersøkt om kjønn eller sosioøkonomiske forhold påvirker sammenhengene vi presenterer, men fant for eksempel at verken kjønn eller inntekt påvirket de betydelige sammenhengene mellom foreldrepraksis og foreldrestress. De som var hovedpersoner i uttrekket, f.eks. selv var tvilling eller født av tvilling, har oftere svart enn deres søsken eller partnere. En årsak til dette kan være usikkerhet blant inviterte søsken og partnere om studien var relevant for dem. Vi foretok, basert på tilbakemelding fra invitert forelder, en endring i invitasjonene underveis i datainnsamlingen hvor det ble tydeligere spesifisert hvorfor personen ble invitert. Det er også en høyere andel personer i stabile forhold i utvalget enn blant de inviterte

deltagerne, noe som kan være begrunnet i motivasjonsmessige forhold eller misforståelser hos de inviterte om relevansen av studien. Metoden for å samle data gjennom undersøkelser har også sine egne begrensninger. Foreldre kan potensielt fylle ut undersøkelsen sammen, noe som kan gjøre svarene innad i par mer like enn de ellers ville vært. Det er også mulig at svarene er påvirket av hva som er sosialt ønskelig eller sine egne forventninger. Det kan for eksempel ha ført til at de rapporterte mer eller mindre emosjonssosialiserende atferd eller at man svarer mer positivt om eget barns velvære. Når foreldre svarer på vegne av sine barn, introduseres også en potensiell kilde til skjevhet hvor vi ikke fanger i like stor grad opp barnets egne erfaringer og subjektive velvære. Vi har imidlertid i denne studien inkludert både mødres og fedres rapport av barnets atferd og trivsel, noe som kan medvirke til mer pålitelige resultater.

Samlet sett understreker disse resultatene viktigheten av å forstå det komplekse samspillet mellom barn og foreldre. Det er viktig å bidra til en støttende og varm foreldrestil for å fremme livskvalitet hos barn. Det er imidlertid viktig å være klar over at i tilfeller der hvor tvang og avvising henger sammen med atferdsproblemer kan dette også skyldes at barnets vansker driver frem en mer autoritær foreldrestil. Resultatene må tolkes med forsiktighet da både genetikk og andre faktorer ved barnet og i miljøet som ikke er undersøkt i denne studien kan påvirke de observerte sammenhengene.

4.7 IMPLIKASJONER OG KONKLUSJON

Samlet sett understreker resultatene at det er svært komplekse sammenhenger mellom foreldrestil og utfall hos barnet. Det er også mange ulike forhold som påvirker foreldrenes måte å utøve sin foreldrerolle på, hvor vi spesielt vil trekke fram at genetiske faktorer er en viktig komponent (Zheleva & Zompouli, 2023). Vi vil

også minne om forskjellene mellom menn og kvinners utøvelse av foreldrerollen, og hvordan det underbygger viktigheten av å inkludere både fedre og mødre i forskning og forebyggende tiltak. Imidlertid kreves det videre forskning for å forstå de komplekse samspillene mellom foreldrepraksis, foreldrestress og barnas atferd og utvikling, samt utvikling av målrettede intervensjoner som kan støtte foreldre i ulike livssituasjoner.

For Bufdir og andre relevante aktører innen barne- og familiepolitikk peker resultatene på behovet for tiltak på flere nivåer. Det er behov for økt kunnskap om de komplekse forholdene som påvirker hvordan foreldre utøver sine foreldreroller, og hvilke konsekvenser ulike foreldrepraksiser har eller ikke har for barna. Det er også behov for tiltak som kan støtte foreldre som står i stressende livssituasjoner. Dette kan inkludere tilgang til rådgivning og støttetjenester for foreldre i sårbare situasjoner. Det bør også vurderes forebyggende tiltak rettet mot å dempe foreldrenes stress og bidra til støttende foreldrestiler og kommunikasjon i familier.

To av mange komponenter i tiltak er hvordan man kan ta hensyn til tidsklemmer som fulltids arbeidende foreldre eller aleneforeldre har, og hvordan man kan bidra til at familier med barn med utfordrende behov ivaretas på en god måte. Det er også viktig å ta hensyn til det komplekse samspillet mellom genetikk, sosioøkonomiske faktorer, foreldrepraksis, foreldrestress og barnas atferd ved utforming og utøvelse av slike tiltak for å unngå at foreldre som er i en vanskelig situasjon møter unødvendige fordommer og unyttige tiltak. Videre forskning og evaluering av effektiviteten av slike intervensjoner er nødvendig for å sikre at tiltakene møter behovene til ulike familier og bidrar til positiv utvikling hos barna.

5 REFERANSER

- Abidin, R. R. (1990). Introduction to the special issue: The stresses of parenting. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19(4), 298–301. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp1904_1
- Abidin, R. R. (1992). The determinants of parenting behavior. *Journal of Clinical Child Psychology*, 21(4), 407–412. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2104_12
- Amundsen, V. R. & Nilssen, A. G. (2023). *Exploring the Relationship Between Parental Socialization of Emotion and Low Risk and High Risk Alcohol Use in a Non-Clinical Norwegian Sample* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo. <https://www.duo.uio.no/handle/10852/104062>
- Andersen, M. H. & Berg, K. (2023). *Skilt eller stressa. Sammenhengen mellom foreldrestress, skilsmisse og barns helse og trivsel*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Andersen, T. M. (2007). *The Nordic Model: Embracing Globalization and Sharing Risks*. Taloustieto Oy.
- Ayoub, M. & Bachir, M. (2023). A meta-analysis of the relations between socioeconomic status and parenting practices. *Psychological Reports*, 00332941231214215. <https://doi.org/10.1177/00332941231214215>
- Babor, T. F. & Robaina, K. (2016). The alcohol use disorders identification test (AUDIT): A review of graded severity algorithms and national adaptations. *The International Journal of Alcohol and Drug Research*, 5(2), 17–24. <https://doi.org/10.7895/ijadr.v5i2.222>
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1, Pt.2), 1–103. <https://doi.org/10.1037/h0030372>
- Baumrind, D. & Black, A. E. (1967). Socialization practices associated with dimensions of competence in preschool boys and girls. *Child Development*, 38(2), 291–327. <https://doi.org/10.2307/1127295>
- Bekkhuis, M., Bjork, R. F., Viana, K. M. P., Ystrom, E., Karevold, E. B., Tsotsi, S., Severinsen, Y. & Nygaard, E. (2023). *Parenting practice in Norway—A mixed methods sequential explanatory study of emotion socialization*. <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/K7UDE>
- Bell, R. Q. (1968). A reinterpretation of the direction of effects in studies of socialization. *Psychological Review*, 75(2), 81–95. <https://doi.org/10.1037/h0025583>
- Benet-Martinez, V. & John, O. P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait-multimethod analyses of the Big Five in spanish and english. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75(3), 729. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.3.729>
- Berry, J. O. & Jones, W. H. (1995). The Parental Stress Scale: initial psychometric evidence. *Journal of Social and Personal Relationships*, 12(3), 463–472. <https://doi.org/10.1177/0265407595123009>
- Bjørk, R. F. (2022). *Parental emotion socialization in a Nordic cultural context: The impact of parental*

- emotion-related socialization behaviors on Norwegian kindergarten children's emotion understanding and externalizing behavior problems* [Doctoral thesis].
<https://www.duo.uio.no/handle/10852/89921>
- Bjørk, R. F., Havighurst, S. S., Pons, F. & Karevold, E. B. (2020). Pathways to behavior problems in Norwegian kindergarten children: The role of parent emotion socialization and child emotion understanding. *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(6), 751–762.
<https://doi.org/10.1111/sjop.12652>
- Blaasvær, N. & Ames, H. (2019). *Sammenhenger mellom foreldrepraksiser og barns trivsel: En systematisk kartleggingsoversikt. [Associations between parenting practices and child well-being: A systematic scoping review]*. Folkehelseinstituttet. <https://www.fhi.no/publ/2019/sammenhenger-mellom-foreld-repraksiser-og-barns-trivsel/>
- Bornstein, M. H. (Red.). (2019). *Biology and ecology of parenting* (Third edition). Routledge.
- Bourelle, J. S. (2017). *The Social Guidebook to Norway: An Illustrated Introduction*. Mondå.
- Buss, A. & Plomin, R. (1984). *Temperament: Early developing personality traits*. Lawrence Erlbaum.
- Bøe, T. (2015). *Sosioøkonomisk status og barn og unges psykologiske utvikling: Familiestressmodellen og familieinvesteringsperspektivet* (IS-2412). Helsedirektoratet.
- Bølstad, E., Koleini, A., Skoe, F. F., Kehoe, C. E., Nygaard, E. & Havighurst, S. S. (2023). Emotional competence training promotes teachers' emotion socialization and classroom environment: Effects from a TIK-in-School pilot study. *Mental Health & Prevention*, 30, 200273.
<https://doi.org/10.1016/j.mhp.2023.200273>
- Bårdstu, S. & Helland, M. S. (2022). *Foreldrestress gjennom Covid-19 Pandemien*.
- Cekaite, A. & Ekström, A. (2019). Emotion socialization in teacher-child interaction: Teachers' responses to children's negative emotions. *Frontiers in Psychology*, 10.
<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2019.01546>
- Darling, N. & Steinberg, L. (1993). Parenting style as context: An integrative model. *Psychological Bulletin*, 113(3), 487–496. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.113.3.487>
- Datta Gupta, N., Smith, N. & Verner, M. (2006). *Child Care and Parental Leave in the Nordic Countries: A Model to Aspire to?* (SSRN Scholarly Paper 890298). <https://doi.org/10.2139/ssrn.890298>
- De Meneses-Gaya, C., Zuardi, A. W., Loureiro, S. R. & Crippa, J. A. S. (2009). Alcohol Use Disorders Identification Test (AUDIT): An updated systematic review of psychometric properties. *Psychology & Neuroscience*, 2(1), 83–97. <https://doi.org/10.3922/j.psns.2009.1.12>
- Deater-Deckard, K. (1998). Parenting stress and child adjustment: Some old hypotheses and new questions. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 5(3), 314–332.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2850.1998.tb00152.x>
- Deater-Deckard, K. & Panneton, R. (2017). Unearthing the developmental and intergenerational dynamics of stress in parent and child functioning. I K. Deater-Deckard & R. Panneton (Red.), *Parental Stress and Early Child Development* (s. 1–11). Springer International Publishing.
https://doi.org/10.1007/978-3-319-55376-4_1
- Denham, S. A., Bassett, H. H. & Wyatt, T. (2015). The socialization of emotional competence. I *Handbook of socialization: Theory and research, 2nd ed* (s. 590–613). The Guilford Press.
- Denham, S. A., Mortari, L. & Silva, R. (2022). Preschool teachers' emotion socialization and child social-emotional behavior in two countries. *Early Education and Development*, 33(5), 806–831.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2021.2015915>
- Di Giunta, L., Rothenberg, W. A., Lunetti, C., Lansford, J. E., Pastorelli, C., Eisenberg, m.fl. (2020).

- Longitudinal associations between mothers' and fathers' anger/irritability expressiveness, harsh parenting, and adolescents' socioemotional functioning in nine countries. *Developmental Psychology*, 56(3), 458–474. <https://doi.org/10.1037/dev0000849>
- Dunsmore, J. C. & Halberstadt, A. G. (1997). How does family emotional expressiveness affect children's schemas? *New Directions for Child Development*, 77, 45–68. <https://doi.org/10.1002/cd.23219977704>
- Eisenberg, N. (2020). Findings, issues, and new directions for research on emotion socialization. *Developmental Psychology*, 56(3), 664–670. <https://doi.org/10.1037/dev0000906>
- Eisenberg, N., Cumberland, A. & Spinrad, T. L. (1998a). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9(4), 241–273. https://doi.org/10.1207/s15327965pli0904_1
- Eisenberg, N., Spinrad, T. L. & Cumberland, A. (1998b). The socialization of emotion: Reply to commentaries. *Psychological Inquiry*, 9(4), 317–333.
- Engvik, H. & Føllesdal, H. (2005, 1. februar). The big five inventory på norsk. *Tidsskrift for den norske psykologforening*, 42, 128–129. <https://psykologtidsskriftet.no/oppsummert/2005/02/big-five-inventory-pa-norsk>
- Eriksen, M. (2023). *Parent's emotion socialization and child health-related to QoL: Does similarities between the two parents in the same household matter?* [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Fabes, R. A., Eisenberg, N. & Bernzweig, J. (1990). *Coping with children's negative emotions scale (CCNES): Description and scoring (Unpublished manuscript)*. Arizona State University. Arizona State University. <https://www.public.asu.edu/~rafabes/cnesall.pdf>
- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N. & Madden-Derdich, D. A. (2002). The Coping with Children's Negative Emotions Scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage & Family Review*, 34(3–4), 285–310. https://doi.org/10.1300/J002v34n03_05
- Fülöp, F., Bóthe, B., Gál, É., Cachia, J. Y. A., Demetrovics, Z. & Orosz, G. (2022). A two-study validation of a single-item measure of relationship satisfaction: RAS-1. *Current Psychology*, 41(4), 2109–2121. <https://doi.org/10.1007/s12144-020-00727-y>
- Goldenberg, H. & Goldenberg, I. (2013). *Family therapy: An overview*. (8. utg.). Brooks/Cole, Cengage Learning.
- Gottman, J. M., Katz, L. F. & Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243–268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>
- Gottman, J. M., Katz, L. F. & Hooven, C. (1997). *Meta-emotion: How families communicate emotionally* (s. xviii, 366). Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Grusec, J. E. (2011). Socialization processes in the family: Social and emotional development. *Annual Review of Psychology*, 62, 243–269. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.121208.131650>
- Gryczkowski, M. R., Jordan, S. S. & Mercer, S. H. (2010). Differential relations between mothers' and fathers' parenting practices and child externalizing behavior. *Journal of Child and Family Studies*, 19(5), 539–546. <https://doi.org/10.1007/s10826-009-9326-2>
- Grødem, A. S. (2014). *A Review of Family Demographics and Family Policies in the Nordic Countries*. <https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/handle/11250/2387201>
- Hadjicharalambous, D. & Demetriou, L. (2021). Investigating the influences of parental stress on parents parenting practices. *International Journal of Science Academic Research*, 2(2), 1140–1148.
- Hajal, N. J. & Paley, B. (2020). Parental emotion and emotion regulation: A critical target of study for research and intervention to promote child emotion socialization. *Developmental Psychology*,

- 56(3), 403–417. <https://doi.org/10.1037/dev0000864>
- Haug, K. H. & Storø, J. (2013). Kindergarten—an universal right for children in Norway. *International Journal of Child Care and Education Policy*, 7(2), 1-13. <https://doi.org/10.1007/2288-6729-7-2-1>
- Havighurst, S. & Kehoe, C. (2017). The role of parental emotion regulation in parent emotion socialization: Implications for intervention. In K. Deater-Deckard & R. Panneton (Eds.), *Parental stress and early child development: Adaptive and maladaptive outcomes* (pp. 285–307). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-55376-4_12
- Helland, M. S., Holt, T., Gustavson, K., Larsen, L. & Røysamb, E. (2023). Validation and short-form development of Conflict and Problem-solving Strategy Scales. *Journal of Family Studies*, 29(2), 738–757. <https://doi.org/10.1080/13229400.2021.1981977>
- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and the Family*, 50(1), 93-98. <https://doi.org/10.2307/352430>
- Hesbacher, P. T., Rickels, K., Morris, R. J., Newman, H. & Rosenfeld, H. (1980). Psychiatric illness in family practice. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 41(1), 6-10.
- Hoffmann, L. W. (2003). Methodological issues in studies of SES, parenting, and child development. I *Socioeconomic Status, Parenting, and Child Development* (s. 125–143). Routledge.
- Hollekim, R., Anderssen, N. & Daniel, M. (2016). Contemporary discourses on children and parenting in Norway: Norwegian Child Welfare Services meets immigrant families. *Children and Youth Services Review*, 60, 52–60. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2015.11.004>
- Hukkelberg, S. S. & Nærde, A. (2022). Parental stress among Norwegian fathers and mothers: Similarities and differences. *Journal of Social and Personal Relationships*, 39(4), 823–843. <https://doi.org/10.1177/026540752111049725>
- Iacono, R. (2018). The Nordic Model of Economic Development and Welfare: Recent developments and future prospects. *Intereconomics*, 53(4), 185–190. <https://doi.org/10.1007/s10272-018-0747-2>
- Ivankova, N. V., Creswell, J. W. & Stick, S. L. (2006). Using mixed-methods sequential explanatory design: From theory to practice. *Field Methods*, 18(1), 3–20. <https://doi.org/10.1177/1525822X05282260>
- Johnson, A. M., Hawes, D. J., Eisenberg, N., Kohlhoff, J. & Dudeney, J. (2017). Emotion socialization and child conduct problems: A comprehensive review and meta-analysis. *Clinical Psychology Review*, 54, 65–80. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2017.04.001>
- Kerig, P. K. (1996). Assessing the links between interparental conflict and child adjustment: The conflicts and problem-solving scales. *Journal of Family Psychology*, 10(4), 454–473. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.4.454>
- Krause, K. R., Chung, S., Adewuya, A. O., Albano, A. M., Babins-Wagner, R., Birkinshaw, L. m.fl., (2021). International consensus on a standard set of outcome measures for child and youth anxiety, depression, obsessive-compulsive disorder, and post-traumatic stress disorder. *The Lancet Psychiatry*, 8(1), 76–86. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30356-4](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30356-4)
- Kuppens, S. & Ceulemans, E. (2019). Parenting styles: A closer look at a well-known concept. *Journal of Child and Family Studies*, 28(1), 168–181. <https://doi.org/10.1007/s10826-018-1242-x>
- Lang, A. C., Ankney, R. L., Berlin, K. S. & Davies, W. H. (2022). Development and validation of 18-item short form for the Parents as Social Context Questionnaire. *Journal of Child and Family Studies* 31, 507–517. <https://doi-org.ezproxy.uio.no/10.1007/s10826-021-02177-x>
- Larsson, H., Viding, E., Rijdsdijk, F. V. & Plomin, R. (2008). Relationships between parental negativity and childhood antisocial behavior over time: A bidirectional effects model in a longitudinal

- genetically informative design. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36(5), 633–645.
<https://doi.org/10.1007/s10802-007-9151-2>
- Lovejoy, M. C., Graczyk, P. A., O'Hare, E. & Neuman, G. (2000). Maternal depression and parenting behavior: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 20(5), 561–592.
[https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(98\)00100-7](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(98)00100-7)
- Maccoby, E. E. (1984). Socialization and developmental change. *Child Development*, 55(2), 317–328.
<https://doi.org/10.2307/1129945>
- Mathiesen, K. S. & Sanson, A. (2000). Dimensions of early childhood behavior problems: Stability and predictors of change from 18 to 30 months. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28(1), 15–31. <https://doi.org/10.1023/A:1005165916906>
- Mathiesen, K. S. & Tambs, K. (1999). The EAS Temperament Questionnaire—factor structure, age trends, reliability, and stability in a Norwegian sample. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 40(3), 431–439. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00460>
- Miller, P. & Sperry, L. L. (1987). The Socialization of Anger and Aggression. *Merrill-Palmer Quarterly*, 33(1), 1–31.
- Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. & Robinson, L. R. (2007). The role of the family context in the development of emotion regulation. *Social Development*, 16(2), 361–388.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>
- O'Connor, T. G. (2002). Annotation: The 'effects' of parenting reconsidered: findings, challenges, and applications. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 43(5), 555–572.
<https://doi.org/10.1111/1469-7610.00046>
- Perry, N. B., Dollar, J. M., Calkins, S. D., Keane, S. P. & Shanahan, L. (2020). Maternal socialization of child emotion and adolescent adjustment: Indirect effects through emotion regulation. *Developmental Psychology*, 56(3), 541–552. <https://doi.org/10.1037/dev0000815>
- Ponnet, K., Wouters, E., Mortelmans, D., Pasteels, I., De Backer, C., Van Leeuwen, K. & Van Hiel, A. (2013). The influence of mothers' and fathers' parenting stress and depressive symptoms on own and partner's parent-child communication. *Family Process*, 52(2), 312–324.
<https://doi.org/10.1111/famp.12001>
- Ravens-Sieberer, U., Erhart, M., Rajmil, L., Herdman, M., Auquier, P., Bruil, J., Power, M., Duer, W., Abel, T., Czemy, L., Mazur, J., Czimbalmos, A., Tountas, Y., Hagquist, C., Kilroe, J. & the European KIDSCREEN Group. (2010). Reliability, construct and criterion validity of the KIDSCREEN-10 score: A short measure for children and adolescents' well-being and health-related quality of life. *Quality of Life Research*, 19(10), 1487–1500.
<https://doi.org/10.1007/s11136-010-9706-5>
- Rebecka, K., Kent, N. W. & Cecilia, A. (2020). Measuring parental dimensions: A psychometric evaluation of the parents as social context questionnaire, Swedish version. *Cogent Psychology*, 7(1). <https://doi.org/http://doi.org/10.1080/23311908.2020.1757856>
- regjeringen.no. (2023). *En barndom for livet – Økt tilhørighet, mestring og læring for barn i fattige familier*. <https://www.regjeringen.no/contentassets/df568c8ea68f48d6b03f2cca6149cf77/no/pdfs/barn-i-fattige-familier.pdf>
- Rose, J., Roman, N., Mwaba, K. & Ismail, K. (2018). The relationship between parenting and internalizing behaviours of children: A systematic review. *Early Child Development and Care*, 188(10), 1468–1486. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1269762>
- Roubinov, D. S. & Boyce, W. T. (2017). Parenting and SES: Relative values or enduring principles? *Current Opinion in Psychology*, 15, 162–167. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.03.001>
- Russell, A., Aloa, V., Feder, T., Glover, A., Miller, H. & Palmer, G. (1998). Sex-based differences in

- parenting styles in a sample with preschool children. *Australian Journal of Psychology*, 50(2), 89–99. <https://doi.org/10.1080/00049539808257539>
- Saarni, C. (2006). Emotion regulation and personality development in childhood. I D. K. Mroczek & T. D. Little (Red.), *Handbook of personality development* (s. 245–262). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Sameroff, A. (Red.). (2009). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other*. American Psychological Association. <https://doi.org/10.1037/11877-000>
- Saunders, J. B., Aasland, O. G., Babor, T. F., Delafuente, J. R. & Grant, M. (1993). Development of the Alcohol-Use Disorders Identification Test (Audit) - WHO collaborative project on early detection of persons with harmful alcohol-consumption - II. *Addiction*, 88(6), 791-804. <https://doi.org/http://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1993.tb02093.x>
- Schmitt, D. P., Allik, J., McCrae, R. R. & Benet-Martínez, V. (2007). The geographic distribution of Big Five personality traits: Patterns and profiles of human self-description across 56 nations. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38(2), 173-212. <https://doi.org/http://doi.org/10.1177/0022022106297299>
- Silva, R. R., Alpert, M., Pouget, E., Silva, V., Trosper, S., Reyes, K. & Dummit, S. (2005). A rating scale for disruptive behaviour disorders, based on the DSM-IV item pool. *Psychiatric Quarterly* 76, 327-339. <https://doi.org/10.1007/s11126-005-4966-x>
- Simons, L. G. & Conger, R. D. (2007). Linking mother–father differences in parenting to a typology of family parenting styles and adolescent outcomes. *Journal of Family Issues*, 28(2), 212–241. <https://doi.org/10.1177/0192513X06294593>
- Skinner, E., Johnson, S. & Snyder, T. (2005). Six dimensions of parenting: A motivational model. *Parenting-Science and Practice*, 5(2), 175-235. https://doi.org/http://doi.org/10.1207/s15327922par0502_3
- Soto, C. J. & John, O. P. (2017). Short and extra-short forms of the Big Five Inventory-2: The BFI-2-S and BFI-2-XS. *Journal of Research in Personality*, 68, 69-81. <https://doi.org/http://doi.org/10.1016/j.jrp.2017.02.004>
- Spinrad, T. L., Morris, A. S. & Luthar, S. S. (2020). Introduction to the special issue: Socialization of emotion and self-regulation: Understanding processes and application. *Developmental Psychology*, 56(3), 385–389. <https://doi.org/10.1037/dev0000904>
- SSB. (2021). *Fakta om barnehager*. SSB. <https://www.ssb.no/utdanning/faktaside/barnehager>
- SSB. (2022). *Befolkningens utdanningsnivå*. SSB. <https://www.ssb.no/utdanning/utdanningsniva/statistikk/befolkningens-utdanningsniva>
- SSB (2024). *Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre*. SSB. <https://www.ssb.no/befolkning/innvandrer/statistikk/innvandrer-og-norskfodte-med-innvandrerforeldre>
- Tambs, K. & Røysamb, E. (2014). Selection of questions to short-form versions of original psychometric instruments in MoBa. *Norsk Epidemiologi*, 24, 195-201. <https://doi.org/https://doi.org/10.5324/nje.v24i1-2.1822>
- The KIDSCREEN questionnaires. Quality of life questionnaires for children and adolescents*. (2006). Lengerich: Pabst publishers.
- Webster-Stratton, C. (1990). Stress: A potential disruptor of parent perceptions and family interactions. *Journal of Clinical Child Psychology*, 19(4), 302–312. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp1904_2
- Wilson, S. & Durbin, C. E. (2010). Effects of paternal depression on fathers' parenting behaviors: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Review*, 30(2), 167–180.

- <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2009.10.007>
- World Health Organization. (2017). *World Health Organization. Depression and other common mental disorders*. <http://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/254610/WHOMSD?sequence=1>
- WVS 2017-2021. (2017). *World Values Survey Wave 7*.
<https://www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV7.jsp>
- Yaffe, Y. (2023). Systematic review of the differences between mothers and fathers in parenting styles and practices. *Current Psychology*, 42(19), 16011–16024.
<https://doi.org/10.1007/s12144-020-01014-6>
- Zachrisson, H. D. & Dearing, E. (2015). Family income dynamics, early childhood education and care, and early child behavior problems in Norway. *Child Development*, 86(2), 425–440.
<https://doi.org/10.1111/cdev.12306>
- Zachrisson, H. D., Dearing, E., Lekhal, R. & Toppelberg, C. O. (2013). Little evidence that time in child care causes externalizing problems during early childhood in Norway. *Child Development*, 84(4), 1152–1170. <https://doi.org/10.1111/cdev.12040>
- Zheleva, M. & Zompouli, A. (2023). *The nature and nurture of parental emotion socialization: Unravelling genetic and environmental effects in Norway*. [Masteroppgave]. Universitetet i Oslo.
- Zinsser, K. M., Gordon, R. A. & Jiang, X. (2021). Parents' socialization of preschool-aged children's emotion skills: A meta-analysis using an emotion-focused parenting practices framework. *Early Childhood Research Quarterly*, 55, 377–390. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2021.02.001>

